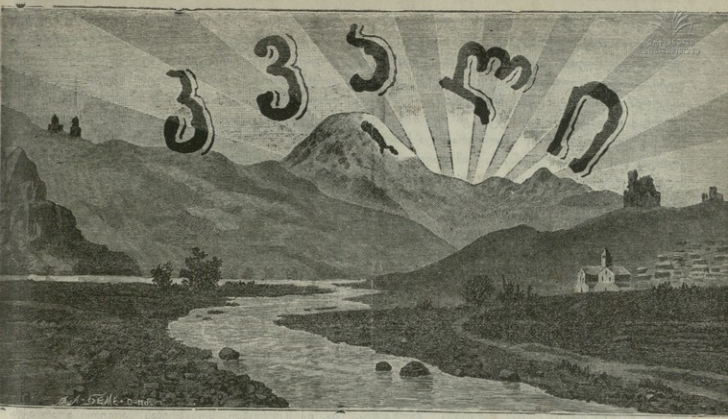

ᲡᲐᲚᲘᲢᲔᲠᲐᲢᲣᲠᲝ ᲓᲐ ᲡᲐᲛᲔᲪᲜᲘᲔᲠᲝ ᲜᲐᲬᲘᲢᲔᲑᲘᲐᲜᲘ ᲒᲐᲖᲔᲗᲘ ᲒᲐᲛᲝᲓᲘᲡ ᲧᲝᲚᲔᲚ ᲙᲕᲘᲠᲐ ᲓᲦᲔ

№ 29 ᲘᲕᲚᲘᲡᲘ 7 1896 წ. № 29

ᲨᲘᲜᲐᲐᲠᲡᲘ: გაკვრით გ. წერეთელისა.—სხვა-დასხვა ამბავი.—*** ლექსი ი. ეკლოშვილისა.—საყურადღებო ამბები.—ვან დარეკი (დასასრული), ა—სი.—ივანე კოტორაშვილის ამბავი, პიეტა (დასასრული), ვეკა-ფშაველასი.—საარაკო სარკე (ნოველა ზღაპარი, თარგმანი), ს. ბარალეფისა.—ჩალდირი, ოტია ითამეგისა.—ტირაჟი და განცხადებანი.—

„ᲙᲕᲘᲚᲘᲡ“ ხელის მომწერლებს მოგვგონეთ, გისურ ფული არ შემოუტანიათ, დროზე შემოიტანონ.

განსვენებული **ᲗᲐᲕ. ᲞᲔᲢᲠᲔ ᲒᲘᲝᲠᲒᲘᲡ** ძის ნაკაშიძის ქვრივი და შვილები ამით აუწყებენ ნაცნობთა და ნათესავთა, რომ დღეს, 7 ივლისს, შუადღეზე გადახდილი იქნება წლის წირვა და ᲗᲐᲜᲐᲨᲘᲜᲘᲓᲘ ᲥᲐᲨᲕᲘᲗᲘᲡ ᲬᲛᲘᲜᲓᲐ ᲒᲘᲝᲠᲒᲘᲡ ᲔᲙᲚᲔᲡᲘᲐᲨᲘ ᲒᲐᲜᲡᲕᲔᲜᲔᲑᲣᲚᲘᲡ ᲡᲘᲡᲢᲚᲘᲡ ᲛᲝᲜᲐᲬᲘᲚᲔᲑᲚᲐᲗ.

№ VI „ᲯᲔᲯᲘᲚᲘᲡᲐ“ გამოვიდა და დაურიგდა ხელის მომწერლებს.

ᲒᲐᲙᲕᲠᲘᲗ.

ᲐᲛᲑᲔᲑᲘ ᲐᲠ ᲮᲓᲔᲑᲐ ᲐᲛ ᲪᲝᲓᲕᲘᲡ ᲥᲕᲔᲧᲐᲜᲐᲨᲘ? ᲡᲐᲓ ᲛᲝᲗ ᲘᲜᲓᲒᲠᲔᲑᲐ, ᲡᲐᲓ ᲑᲐᲠᲘ ᲜᲘᲜᲔᲚᲐᲠᲘ ᲛᲘᲛᲔᲥᲪᲘᲡ ᲣᲬᲘᲜ ᲠᲝᲛ ᲗᲘᲑᲔᲠᲘᲡᲐᲚᲘ ᲛᲐᲘᲡᲐᲗ ᲘᲧᲝᲗ ᲒᲐᲓᲐᲥᲪᲔᲣᲚᲘ, ᲐᲮᲚᲐ ᲛᲐᲘᲡᲘ ᲘᲜᲓᲒᲠᲔᲑᲘᲡ.

ᲗᲘᲗᲝᲛᲘᲡ ᲓᲔᲓᲐ-ᲛᲘᲬᲐᲛ ᲔᲠᲘᲡ ᲣᲙᲣᲠᲪᲘᲗ ᲛᲘᲝᲜᲐᲠᲣᲜᲐ ᲡᲐᲢᲠᲘᲐᲚᲔᲑᲔᲚᲐᲗ, ᲑᲣᲜᲔᲑᲘᲡ ᲞᲘᲠᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ ᲘᲪᲘᲡᲔᲚᲐ, ᲡᲣᲚ ᲡᲮᲕᲐ ᲰᲐᲕᲐ ᲓᲐᲓᲔᲒᲐ. ᲐᲚᲑᲐᲗ ᲑᲣᲜᲔᲑᲘᲡ ᲣᲙᲣᲪᲘᲜᲐᲠᲗᲐ ᲫᲐᲚᲔᲑᲘᲡ ᲑᲠᲐᲚᲘᲐ, ᲠᲝᲛ ᲩᲕᲔᲜᲛᲐ ᲛᲬᲘᲜᲐᲕᲔ ᲗᲝᲛᲝᲜᲐᲛᲐᲪ ᲡᲘᲙᲔᲗᲘᲡ ᲤᲘᲠᲘ ᲓᲐᲙᲐᲠᲒᲐ. ᲩᲕᲔᲜ ᲒᲔᲒᲔᲛᲝᲜᲐ, ᲛᲔᲪᲘᲢᲠᲐᲛᲔᲢᲔᲑᲘ ᲡᲐᲣᲙᲣᲜᲘᲡ ᲒᲐᲡᲣᲚᲡ ᲛᲐᲘᲜᲪ ᲔᲣᲠᲝᲠᲘᲡᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲨᲘᲜᲐᲣᲠ ᲡᲐᲥᲛᲔᲔᲑᲨᲘ ᲓᲐᲨᲝᲛᲘᲜᲔᲑᲓᲐ, ᲔᲣᲠᲝᲞᲘᲡ ᲛᲔᲪᲘᲜᲘᲔᲠᲔᲑᲘᲗ ᲒᲐᲜᲘᲗᲘᲡᲐᲠᲔᲑᲣᲚᲘ ᲗᲝᲛᲝᲑᲐ ᲠᲐᲯᲐ ᲒᲐᲒᲔᲘᲠᲜᲘᲠᲓᲐ ᲓᲐ ᲒᲐᲜᲐᲗᲚᲔᲑᲣᲚᲘ ᲙᲐᲪᲔᲑᲘ ᲒᲐᲒᲔᲛᲝᲜᲐᲕᲔᲚᲓᲔᲜ, ᲔᲡᲔᲜᲘ ᲓᲐᲒᲠᲔᲛᲣᲤᲣᲤᲜᲔᲑᲓᲔᲜ ᲔᲠᲗᲝᲛᲝᲑᲐᲡ, ᲔᲠᲗᲘ ᲡᲣᲚᲘᲗᲘᲗ ᲓᲐ ᲒᲣᲚᲘᲗ ᲨᲔᲔᲣᲓᲔᲑᲝᲓᲘᲗ ᲩᲕᲔᲜᲘ ᲣᲧᲝᲗᲘᲡ ᲛᲝᲛᲐᲪᲐᲚᲡ ᲛᲘᲛᲐᲪᲐᲚᲡ ᲫᲕᲔᲚᲘ. ᲗᲣᲠᲛᲪ ᲜᲣ ᲘᲪᲘᲗᲔᲗ, ᲠᲝᲒᲝᲠᲪ ᲐᲛ ᲑᲠᲝᲨᲣᲠᲘᲡ ᲓᲠᲝᲡ ᲐᲠᲐ-

მოჩნდა, თვით ესენი მიეგვანებინან სულით ავადმყოფებს და, ამა, ᲨᲘᲜᲝᲞᲐᲢᲘᲡᲗᲐᲜᲘᲡᲒᲐᲜ რაღა კეთილს უნდა მოველოდეთ?.. აქამდის ყოველსაე ჩვენ უბედურებას უწინდელი დროის კაცებს ებრალებდით. ისტორიაც ამას ამტკიცებს, რომ იმათმა შორმა და მტრობამ ერთმანეთში დაგვიქცია ეს ჩვენი უბედური, მაგრამ ერთ დროს, ბედნიერთან და სამოთხის კუთხეთ წოდებული ქვეყანა. მაგრამ დაღვა მეცხრამეტე საუკუნე და ჩვენც იმითი ენუგეშობდით, რომ განათლება შემოვა, შთამოვა გონიერების ფრთებს შეისხმეს და ყოველივე გამოსწორდებაო. თურმე ნუ იტყვით, ნამდვილი უბედურება ამ ჩვენ პაწია სამშობლოს ჩვენი ცხრეთ წოდებული ინტელიგენციით მოველინა ამ ბოლოს დროს. მემკვიდრეობითი ძალი დიდი რამ ყოფილა ფა, ამა, ჩვენ რა ეიცოდით?.. თუ-მე ძველი მეშუნერეობისა და ბოროტების გესლით მოწამლული სისხლი ახალ თაობის მაჯაშიაც მდგარა. მაშ, მეცნიერება და განათლება ამას რაღას დაუგეარებდა. გაგიცსრუდა ოცნება.

გონების განვითარება მეცნიერებით ეს ხომ მარტო ტანის და ზნეობის გარეგანი შალაშინაა. მაგრამ თუ თვით აგებულობა კაცისა, მისი ჭკუისა და გრძნობის ბუნება შაეი გესლიანი სისხლით არის მორწყული, ამას რაღა გაეწყობა? აი, თუნდ აეიღოთ ორი გვარი ხე: კაკალისა და წიფლისა. ამა, გაეკოთ შალაშინი ერთსაც და მეორესაც. კაკალს შეენიერი ჯიგარი დაადგება, წიფლის ხეს კი არა. რაც უნდა დიდხანს უსაკ შალაშინი, წიფლის ხე ჯეარს ვერ მიიკარებს. ის მაინც როგორ წიფელად დარჩება.

ასეა კაცის ბუნებაც.

დიდი იმედები გვქონდა ჩვენი ცხრეთ წოდებული ინტელიგენციისა, გვეგონა ის დაგეიფრნებდა ძველს, წყდიადით მოსილს დროსა; გვეგონა იგი მოაფენდა ჩვენს დანაგებულს, ობ-მოკადებულს უნეგეშო ცოცხლობას ეფრთაბს განათლების შუქს. თურმე ნუ იტყვით, ამან კიდეე უფრო დაამწარა ჩვენი მომავალი. და ეს ასეც უნდა მომხდარიყო. უხნეო და უვნურს ყმაწვილს მიეკა გალეესილი სამართებელი ხელში, რასაკვირველია, ის პირველი ჩვენ გამოგეკრიდა ყელს. დიახ, დღეს ჩვენმა განათლებულმა თაობამ, აუ ცხრეთ წოდებულმა ახალ მოდის ინტელიგენციამ ალორძინებინ მაგიერთან უფრო დასტაცა ჩვენი ცხოვრება და მოიწეა ნაყოფი მომავლისა.

ვანა ამას მოველოდით, რომ ძველს გადმოგეიგებდნდენ და ამ ძველს ჩვენი მოჩნიავე ინტელიგენცია წეესოდა და ერთმანეთს თაეპირს დაეჯამდა?.. განა ამას მოველოდით მათგან?.. თუ ასე იქნებოდა, რატომ ის დღე არ დაიქცა, როცა ჩვენი გულმოწოლილი და ანგარების მოყვარე მეთაურები ეეროპის განათლებას იმ აზრით ითვისებდნენ, რომ ჩვენი გულმარტივი ერი გაერყვნაო და მისი ერთობა დაერღვიეთ, ერთი კუთხე ჩვენი ქვეყენისა მეორე კუთხეზე ეგდებინ ტერიბნით და თოთო ნამყენი ჩვენი ერთიერების ურთიერთობისა ძირში გაეხმოთ? რატომ ის დღე არ დაიქცა, როცა ჩვენ ბანკები გაგვიჩნდა, თუ მისი მოიზებთ ასეთი მტრობა და შური არ აგეცილებდნდა, თუ იმის მიზეზით ცოლი ქმარს გაეყრებოდა, ძმა ძმას აღარ დაინდობდა, თუ იგი ისე დაბრმავებდა მთელ ქვეყანას, რომ ორიოდ ქონდრის კაცს მეტს ეეღარას დაინახავდა და იმათ მეტი აღარაკა ენდომებოდა-რა. ამას შემდეგ, ამა, რა იმედი უნდა ჰქონდეს კაცს იმ ერისა, რომლის განათლებული თაობა იმდენთან დაწერიმალებულა და დაბრმავებულა, რომ ანგარებით გაგეფლბოროტებული ქონდრის კაცები კერაბებთ დაუესმთ და, თუ იმათ მეტი ქვეყანაზე რამე მოიპო

შეოთაც არა დაუზოგავთ-რა, რომ ეს ქართველი მუშები განვძეცებინათ აქედან; ბევრი მათგანი ხშირ ჩუმში კიდეც დაკრილან, მაგრამ ქართველები მაინც არ შერყეულან ასეთი მტრობით. ბოლოს თავისი მუყაითობით, მორჩილებით და თავმდაბლობით შეუყვარებიათ თავი რუსეთის ცეცხლის ვეშების საზოგადოების საველური ბოგიერობისათვის, რომელსაც დაუკარავებია ისინი სამუშაოთ და შეუდგენია მათთან მუშათა არტელი. მომტებული ნაწილი ამ ქართველი მუშებისა წამოუყენია აქეთკენ უადგილ-მამულობას და თავის ქეყანაში სამუშაოს უქონლობას. ცხადია, რომ ამისთანა ხალხს უნდა მიექცია თავისი ყურადღება შაი ზღვის პირათ მდებარე ადგილებისათვის, რომელნაც ნოეოროსსიისკიდან მოკიდებული სოხუმამდის ორასის ვერსის სიგრძე-სიგანეზე საკირველთათ მოხერხებულია ქართველი ხალხის სახნავ-თათ და დასასახლებლათ; განსაკუთრებით ძალიან ფდარება ეს ადგილები დასაფეთ საქართველოს ბინა-ზეყალს: იმერეთს, გურიას და სამეგრელოს. აქ ქეყანა მთა გორიანია, საიდანაც მოჩუხჩუხებენ ანკარა და ცივი წყაროს წყლები. ყოველ მდინარის პირათ მიუდგეს შეენიერი ქალები და ხვეები, ტყე და სამალავე ბლომათ, ახოების გასატები ადგილები მრავლათ არის, მიწა ძალიან ნაყოფიერია, განსაკუთრებით საეენახეთ შეუდარებელია. სოჩის მახლობლათ დასახლებული ოცდა-ექვსი კომლი ლეზგუმელები და ჩინებულთაც მოწყობილან. ჩვენი სამუშაო იმ საღამოს ტრიალებდა სულ ამ საკანზე, რომ რამე ნაირათ გულმამტკივარნი ამოჩენილიყვენ ჩვენ-მა ამ საქმისათვის. იმ საღამოსე ჩვენ-თან დაესწრო ნოეოროსსიისკის ოკანის გზის ბუფეტის მოგჯარადე ბ-ნი, დ. ჩხიკვაძე, რომელიც აგრეთვე გულმხურვალე მონაწილეობას იღებს, რომ რაღმ ნაირათ უადგილმამულო ჩვენებურ კაცს დაეხმარის და იმ კუთხეში უშოვნის ორიოდე მიწის ყანი დასასახლებლათ.

—ჩვენ, ბატონო, ადგილ-მამულით ძალიან შეეფერებენთო—განაგრძო ალილიან კალანდაძემ—ჩვენში, გურიაში, ზორაპნისა და რაჭის მაზრებში, ლეზგუმსა და იმერეთში საწყალ ვლეს ადგილის სიეწროისაგან სული აქეს ამომძერალია. რა ცხოვრებაა ეს ცხოვრება, თუ ბაღი და ქათმები კარზე ეეღარ გამოუშეეთოს; უუღელოთ ბატი აღარ დაგეიდესო და ღორი ნიადგე შინ გეყავსო. ბაზრით დაბმული; საქონელი ეეღარ მოვაშენეთ, ძროხა, ცხენი და თითო დედა თხა ეეღარ ეიყოლიეთ, საბალახეზე რომ აღარსადაა არისო. როგორც მოგეხსენება, მოსახლეს თუ ძროხა არ ეყოლა, ან თხა, თავი რითი დაირჩენთა, ბაღში რითი გამოზარდოს. ამ შაი ზღვის კუთხეზე ადგილი ბევრია, საიდან არ მოდიან ,,ასასახლებლათ, რომ ჩვენი მოწყალე ხელმწიფის ყმანი არა არიან; ჩვენკი ჩვენი ხელმწიფის ერთგულ ქვეშეერდნენი ეართ და ჩვენ როგორ არ მოგეცემენ ნებას ამ დასახლებისას, როგორ გაგეიწყეეტენ ლუკმა პურს; მაგრამ ეს არის ჩვენი უბედურება, რომ ჩვენი მეთაური კაცები არ გეეფარეა, რომ ყოველად მოწყალე მთავრობას ჩვენი უადგილ-მამულობა და მწუხარება გაგაგებინოს. იმდენზე დაგეცოცხეედა ადგილი, რომ ოთხ მუშა კაცს ერთ ოჯახში სამი ქ�eკეა აღარ გეაქეს. ამდენი მიწი ერთ მუშას ეერ გამოკეებეეს და ოთხმა კაცმა თავის ცოლ-შეილითან რაღა უნდა ქნას? ამ ოთხ კაცში სამი დიდი სიმოენებითი წამოეა აქეთ და ამ ფართო ქეყანაში დასახლდება, რომ პატრონი ჰყავდეს.

აი, ბატონო გიორგი, ამისთვის მოგმართეთ თქეენ, რომ თქეენი პატიეცემული გაზეთ ,,კეალის'' საშუალებითა აკანობით ჩვენი ქეეყნის განათლებულ და მთავრობაში გაეელენის მეკონე პირებს, რომ ისინი დაგეეხმარონ, მთავრობასთან გვისაშუალონ, რომ თუ ბერძენნი, გერმანელნი, ბოლგარელნი და თათარნი არ უშლიან აქ დასახლებას, ნუოუ ჩვენ, იმის ერთაულ ქეეშეერდომთ, დაგეეშლება აქ დასახლება და ჩვენეკ ხელი შეეგიწყონ, როგორც სხეებს უწყობენ ხელს დასახლებაში''.

გაათეკეს ბბ. კალანდაძემ და ჩხიკვაძემ თავი-სი ლაპარაკი. ამ კეთილ კაცებს შეუდგენიათ პაწია წრე, მოუგროვებიათ ფული და ცდილობენ ყოველნაირი შემწეობა აღმოუჩინონ ჩვენებურ უადგილ-მამულო კაცს, ვინც კი მათ მიმართავს, იქ ადგილი უშოვონ და დასახლონ.

ეპა, ჩვენი ინტელიგენცია, ჩვენი გაეელენის მეკონე კაცები და მეთაურები რომ ეარაგდენ, გინა ამისთანა საქეელ-მოქმეელ საქმეს არ მიაქცეედენ ყურადღებას, არ ეცდებიან, რომ ჩვენი ხალხი, რომელიც ერთ ხელის დადება ადგილზე იხურხლება, ლამის უადგილობით ამოწყდეს, გადასახლონ იქით, სადაც ბევრი ადგილია და სადაც ერთ დროს ქართველების ცხოვრება დუღდა და გადმოდუღდა, სადაც ყოველ ნაბიჯზე ახლაც იპოვება ძველი ქართველების ეკალი. გაბა ჩვენი ეერეეი წოდებენი ინტელიგენცია, რომელიც ორი კაცის გულისათვის თავეეს იხეთქავს, რომ ეარაგდეს, ამისთანა დიდ საქმეს ყველდეს შეეეელის და გულდასმით არ მიჰკიდებს ხელს?..

არა. ისინი სამუშაოთ უფრო ირჩეენენ ბანკის შემოსავლიან ადგილებისათვის ერთმანეთს თავი ეხეთქონ, ერთმანეთი შურისძიებით მოიხსენონ და იძახონ: არა არს ღმერთი გარდა იმისა, რომელ-ც მოგე-

ცემს ჩვენ სალუმპაურო ადგილებს და გაგვიყოფს შემოსავალსა ბანკისასა.

,,ეა, თქვენდა, ფარისეველნო ორგულნო, რამეთუ გიყვარსთ თქვენ ზემო ჯდომა შესაკრებელთა შორის".

,,ეა, თქვენდა სჯულის მოძღვარნო, რამეთუ დამალენით კლიტენი მეცნიერებისანი..."

ბ. ნ-ერეთელი.

სხვა-და-სხვა ამბავი.

ᲙᲐᲪᲘᲡᲘᲡ სამეურნეო საზოგადოებამ ამას წინეთ გადაწყვეტა რძის ნაწარმოებთა გამოფენის გამართვა. გამოფენა გაიხსენება 6 ოქტომბერს სამეურნეო საზოგადოების შენობაში და გაგრძელდება ათ დღეს. ამ გამოფენის პროგრამა დაურიგდება კაეკასიის ყველა მეურნეთა. გამოფენაზე მიიღებიან ყოველგვარი რძის ნაწარმოებნი: რძე, კეფირი, კუმისი, ნაღები, ერბო, მოთალი, სხვა-და-სხვა ვერარი ყველი, როგორც ადგილობრივი, ისე ევროპიული. ამას გარდა გამოფენილი იქნებიან ყოველგვარი რძისთვის სახმარი იარაღნი, საძოვართა ბეგმები და ლიტერატურა რძის შესახებ. ამ გამოფენის დროს წაიკითხავენ სახალხო ლექციებს რძის წარმოების შესახებ. კარგი იქნება, რომ ხალხისათვის გასაგებათ ქართულათ წაიკითხონ ეს ლექციები.

***

პირველ კათთვიდან ქალაქის საბჭომ შეცვალა ბორცის ნიხრი ასე: პირველი ხარისხისა ძროხის ბორცი ეღირება 7 კაპ., სუკი 12 კაპ., ცხვრის ხორცი 8 კაპ.

***

თბილისის ხელოსანთა თავის, ბ. სეროპიანცის შესახებ საჩივრები, რომ მისი არჩევა უკანონო იყო, გუბერნიის საქალაქო საქმეთა გამგეობას, როგორც იუწყებიან გაზეთები, უყურადღებოთ დუტოვებია.

***

მამა დიმიტრიმ (აბაშიძემ), რომელიც უნიფერსიტეტის კურსის შესრულების შემდეგ კიევის აკადემიაში შეიდა და ბერათ აღიკვეცა, ამ წელს შეინერათ დასრულა აკადემიის კურსი. კურსის დასრულებასთანავე იგი მღვდელ-მონაზონათ აკურთხეს. ამბობენ რომ არქიმანდრიტ კაკაესიძის ადგილზე ნიშნენენ, მას მისსიონერათო.

***

იმერეთის ეპარქიაში სამრეველო სკოლების მეთვალყურეთ დამტკიცებულია ქუთ. სემინარიის მასწავლებელი მელიტონ კელეშეკერიძე, რომელიც თავის სურვილისამებრ მღვდლათ უნდა ეკურთხოს (,,მწყემსი").

***

თბილისის საბაღოსნო სკოლას მოელის გადაკეთება და მანამ, დროებით, სკოლის ზედამხედველობა ჩაბარეს აგრონომს ს. ნ. ტიმოფეევს, ბუნების მეტყველების მასწავლებლათ დაუმტკიცებიან ლ. დ. ბარონიანცი და სხვა საგნებისა — ტურჩინსკი.

***

ლენერალ-მაიორ დ. ი. მუსხელოვს, როგორც ,,ტფილისის ფურცელი" გვაუწყებს თხოვნა გაუგზავნია პეტერბურგშა, სადაც ჯერ არს, რომ ნება მოეცეს ყოველ დღიური გაზეთის გამოცემისა ქართულ ენაზე-სახელოთ ,,წყარო".

***

გურია-სამეგრელოის ეპარქიის სამღვდელოებამ კრებაზე ბაასი ყოფილა სანთლის ქარხანის შესახებ და ეკლესიებისათვის წიგნების შეძენაზე (,,მწყემსი").

***

ლეჩხუმის მაზრის სამღვდელოება, რომელიც აქამდის გურია-სამეგრელოის ეპარქიაში ირიცხებოდა, ახლა უკვე მიუწერიათ იმერეთის ეპარქიისათვის.

***

ამ დღეებში გამოვიდა ახალი განკარგულება საბალხო განათლების სამინისტროსი შესახებ იმ პირთა გამოცდისა, რომლებიც ოჯახში ემზადებიან გიმ-

ნაზისათვის, და გამნაზიაში ესწრებიან მხოლოთ წლიურ გამოცდაზე. თანაბრათ მინისტრის განკარგულებისა „ამ პირთ ნება ეძლეგვათ ყოველ წლივ გამოცდილ იქმნენ ერთნაირათ გიმნაზიელებთან, ე. ი. გამოცდილ იქმნენ მხოლოთ იმ საგნებშა, რასაც სწავლობენ კლასში, რომლის ეგზამენს იტვირთ. აქამდის კი ეინც რომელსაც კლასში ეგზამენს იტვირთა, ისინერთ ოხოულობდენ ყველა საგნების ცოდნას, რასაც კი მდაბალ კლასებში ასწავლიან.

* * *

განჯის გუბერნიაში 1895 წელს ორ რკინის სამადნეულოებში უპოოათ სულ 305,200 ფუთი რკინის მადანი: აქედან 299,200 ფუთი მარტო ხასამედის სამადნეულოში, რომელიც ამ ქამათ ეკუთვნის ქედაბეკის ქარხანას ძმათა სიმენსთა. დანარჩენი 6,000 ფუთი უპოოათ ეიჭარ მოსწმეილის სამადნეულოში.

* * *

იმერეთის ეპარქიალურ გაბრიელის საქალბო სასწავლებელში მოსამზადებელ კლასებში მიიღებენ ყმაწვილებს პირველ ეკენისთვიდან. თხოვნები მეტრიკული ალმოწერილობითურთ უნდა წარდგენილ იქმნეს სასწავლებლის საბჭოს სახელზე არა უგვიანეს 2 აგვისტოისა („ᲛᲬᲣᲓᲘᲡ").

* * *

რედაქციამ მიიღო შემდეგი ახალი გამოკეცმანი:

1) თავადის ქალი. შრომა და ფუფუნება, მოთხრობა სოფიო ურბანოვიჩისა, თარგმნილი და გამოცემული ნ. ალექსეშვილისაგან, თბილისი, 1896 წ. 327 გვ. ფასი 60 კაპ.

2) უკედავი სარდალი და რჩეული ლექსები ცაბელისა. გამოც. მ. ლაღიძისა, ქუთაისი, 1896 წ. გვ. 80; ფასი ორი შაური.

3) ცაცინა (ცსკიზი) ს. ქეკრიანისა. ახალ-სეპაკი, 1896 წ. გვ. 32, ფასი 5 კაპ.

4) Кавказская жизнь. Художественно-литературный сборникъ. Книжка I. გვ 68+4 ნოტებისა. ფასი ერთი მანეთი.

* * *

რამდენი ტულის შემზარაკი ამბები ხდება ამ ჩვენ თბილოსში ეინ იცის, მაგრამ ყურადღება კი ანსაიდან არის, თუმცა ფრიად ყურადღების ღირსია ისეთი ამბები, რომელთთაგანს ერთის მოგაჩვენებთ ახლა. ბევრი მაგალითები იყო იმისი, რომ დალაქებმა ამა და ამ კაცს ცბილის ამოღების ნაცვლათ მთელი ცა მოაძრო და ამის ამა კაცი გარდაიცვალა და სხვა. ბევრია იმისთანა დალაქები, რომლებიც არწმუნებენ თავიანთ „პაციენტებს", რომ ჩვენსავით ქარგთ და ადვილათ ეერც ერთი ნასწავლი ცბილის ექიმი ვერ ამოიღებს ცბილსო და ამასთანავე ჩვენნ ბევრით მეტ გასამრჯელოს „ღებულობენო.

ამეკერი და სხვა მომხიბველი სიტყვებით მოჯადოებულნი უეიცი ხალხი მართლა ეარდება ამ ბაიგეტების მგლეოველ დალაქებს სამშარ მახეშო. ესენი ავათმყოფს დაწწვენენ იატაკზე, რომ ფეხო კარკალთ მოსწოლნ მარწუნი, დაბიჯებენ გუოზე მარცხენა ფეხს, მოუჭერენ სამ ჭიკეოს მარწუხს და შეესანიშნავი ძალ-ონინთ დაკანენებენ ცბილს, რომელიც ან ჩაიფშვნება და ან ყბიანთ მოვარდება. ორივე შემთხეევაში ავათმყოფს ცხა საოკარათ უსიედება, დანარჩენი სალი ცბილებეი ერყეკეი და ამეკერით სამუდამოთ სახიჩრდება...

ამას წინათ სემენარიის პირ-და-პირ ერთ დალაქთან თავის გასაკრეკვათ შეეკეი და ცოტა ხანს შემდეგ ეიღაც რუსის დედაკაცი ენენთ შემოეიდა. დალაქმა ჩემი თავის გაკრეკვა შეკერიდს ჩაბარა და თითონ, როგორაც ზეკეთ მოგაჩსენეთ ინნაირი ცოდნა ხელოვნებით პირველის გადაწერას შემდეგ შეუდგა მწუხარე დედაკაცს ცბილს ამოგლეკას: ორ ჯერ ისე უმოწყალათ დაიჭინა მარწუხი, რომ დედაკაცი ერთიანანთ შეინძრა და მორთო გულის შემზარავი ეეიღილი, მაგრამ დალაქი მაინც არ ეშეებოდა. ამ სცენის დანახვამ გამოშიაეკენა მოთმინებიდან და ეეთხარი დალა ს: „ამ წუთში გაუშეი ეს ქალი აქედან და

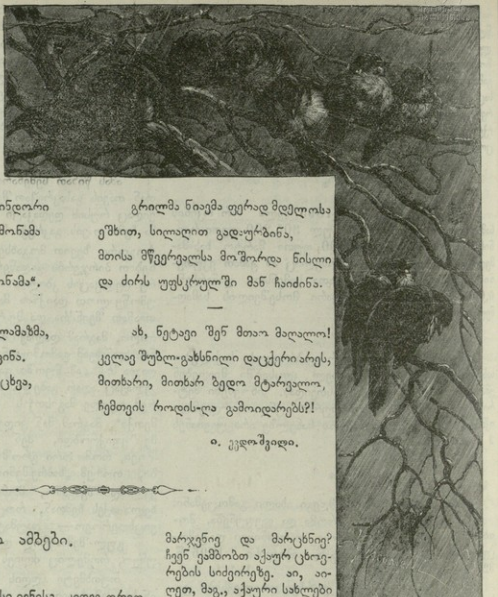

* *

ᲥᲣᲥᲣᲜᲐ ᲬᲘᲜᲐᲛᲓ ᲛᲬᲘᲜᲔ
ᲨᲣᲠᲘᲗᲘᲗ ᲪᲘᲐᲠᲘᲗᲘᲗ ᲝᲓᲔᲜᲐᲓ ᲛᲝᲜᲐᲛᲐ
ᲓᲐ ᲠᲐ ᲘᲡᲘᲪ ᲨᲣᲛᲘ ᲒᲐᲛᲝᲐᲨᲣᲥᲐ
ᲙᲚᲔᲚᲐᲓ ᲨᲔᲛᲝᲡᲚᲘᲡᲐᲜ „ᲘᲐᲠᲔᲚᲘᲡ ᲛᲝᲜᲐᲛᲐ“.

—

ᲔᲗᲘᲗ ᲡᲐᲣᲪᲐᲠᲔᲚᲘ ᲥᲐᲚᲛᲐ ᲚᲐᲛᲐᲖᲛᲐ,
ᲪᲠᲔᲛᲚᲔᲑᲘ ᲥᲔᲜᲘᲓᲐᲜ ᲘᲛᲘ ᲨᲔᲡᲪᲘᲜᲐ.
ᲒᲐᲓᲐᲘᲛᲐᲚᲐ ᲓᲐ ᲗᲝᲗᲘᲥᲘᲗ ᲨᲠᲩᲔᲑᲐ,
ᲗᲐᲕᲘ ᲓᲐᲮᲐᲠᲐ ᲑᲘᲚᲘᲚᲐᲡ ᲬᲘᲜᲐ.

—

ᲒᲠᲘᲚᲛᲐ ᲜᲘᲐᲜᲘᲐ ᲤᲘᲠᲐᲓ ᲛᲔᲓᲔᲚᲝᲡᲐ
ᲔᲨᲮᲘᲗ, ᲡᲘᲚᲐᲦᲘᲗ ᲒᲐᲓᲐᲡᲣᲠᲑᲘᲜᲐ,
ᲛᲗᲘᲡᲐ ᲛᲬᲘᲒᲠᲔᲕᲔᲚᲡᲐ ᲛᲝᲨᲝᲠᲔᲡ ᲜᲘᲡᲚᲘ
ᲓᲐ ᲫᲘᲠᲘ ᲣᲤᲡᲙᲠᲣᲚᲨᲘ ᲛᲐᲜ ᲩᲐᲘᲫᲘᲜᲐ.

—

ᲐᲰ, ᲜᲔᲢᲐᲕᲘ ᲨᲠᲔ ᲛᲗᲐᲜ ᲛᲐᲦᲐᲚᲝ!
ᲙᲔᲚᲔᲑᲘ ᲨᲣᲑᲚᲘ-ᲒᲐᲮᲡᲜᲘᲚᲘ ᲓᲐᲪᲙᲔᲠᲘᲐᲠᲔᲑᲘ,
ᲛᲗᲘᲡᲐᲮᲐᲠᲐ, ᲛᲗᲘᲡᲐᲮᲐᲠ ᲑᲔᲓᲝ ᲛᲢᲐᲠᲐᲕᲔᲚᲝ,
ᲩᲔᲛᲗᲘᲡᲘᲗ ᲠᲝᲓᲘᲡ-ᲦᲐ ᲒᲐᲛᲝᲜᲐᲓᲐᲠᲩᲘᲡ?!

Ო. ᲔᲣᲯᲔᲜᲘᲨᲕᲘᲚᲘ.

ᲡᲐᲤᲣᲠᲗᲐᲓᲦᲔᲑᲘᲡ ᲐᲛᲑᲔᲑᲘ.

ᲜᲝᲔᲛᲑᲔᲠᲘᲡ 26-ᲡᲘ ᲘᲜᲕᲘᲡᲘ. ᲙᲘᲓᲔᲓᲐ ᲠᲝᲠᲘᲝᲜᲘᲡ ᲡᲘᲢᲧᲕᲐ „ᲠᲣᲡᲔᲗᲘᲡ ᲧᲝᲕᲔᲚᲬᲚᲘᲣᲠᲘ ᲒᲐᲛᲝᲛᲬᲘᲜᲔᲚᲘ ᲨᲔᲡᲐᲮᲑᲔ. ᲠᲝᲒᲝᲠᲪᲐ ᲛᲘᲗᲘᲗᲔᲑᲓᲐ ᲣᲬᲧᲣᲚᲘ ᲒᲐᲛᲝᲛᲬᲘᲜᲔᲚᲘᲡ ᲨᲔᲡᲐᲮᲑᲔ. ᲠᲝᲒᲝᲠᲪᲐ ᲛᲘᲗᲘᲗᲔᲑᲓᲐ ᲣᲬᲧᲣᲚᲘ, ᲔᲡ ᲒᲐᲛᲝᲛᲬᲘᲜᲔᲚᲘ ᲧᲕᲔᲚᲐ ᲪᲜᲝᲑᲘᲡ ᲛᲝᲧᲕᲐᲠᲔ ᲙᲐᲪᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲪᲜᲝᲑᲘᲡ ᲓᲘᲓᲐᲗ ᲡᲐᲠᲬᲛᲣᲜᲝ ᲣᲜᲓᲐ ᲘᲧᲝᲡ, ᲓᲐ ᲐᲛᲘᲢᲝᲛᲘ ᲓᲘᲓᲘ ᲘᲛᲘᲒᲔ ᲘᲛᲘᲒᲔ ᲩᲘᲠᲜᲔᲓᲐᲜ ᲒᲐᲛᲝᲛᲬᲘᲜᲔᲚᲘᲡ ᲓᲐᲛᲐᲠᲗᲕᲐᲡ ᲓᲐ ᲔᲥᲡᲞᲠᲝᲞᲠᲘᲐᲪᲘᲔᲑᲘᲡ, ᲠᲝᲛ ᲓᲘᲓᲘ ᲫᲐᲚ ᲮᲐᲠᲯᲘ ᲛᲘᲖᲘᲜᲓᲐᲒᲔᲓᲔᲡ; ᲛᲐᲒᲠᲐᲛ ᲠᲝᲒᲝᲠᲪᲐ ᲛᲘᲗᲘᲗᲔᲑᲓᲐ, ᲐᲡᲘᲗᲘᲗ ᲘᲛᲘᲒᲔ ᲓᲐ ᲛᲝᲚᲝᲜᲘᲜᲘ, ᲡᲐᲛᲬᲣᲮᲐᲠᲝᲗ, ᲔᲘᲠ ᲒᲐᲣᲛᲐᲠᲗᲚᲔᲚᲓᲐᲗ. ᲩᲐᲜᲡ ᲛᲐᲠᲗᲝ ᲘᲛᲘᲒᲔ ᲓᲐ ᲓᲐᲛᲝᲛᲬᲘᲜᲔᲚᲗᲐ ᲡᲮᲕᲐ-ᲓᲐ-ᲡᲮᲕᲐ ᲒᲔᲠᲘ ᲬᲘᲠᲘᲚᲛᲐᲜᲘ ᲜᲐᲙᲚᲣᲚᲔᲑᲔᲑᲘ. ᲗᲣᲛᲪᲐ ᲩᲕᲔᲜ ᲔᲛᲘᲡᲛᲝᲗ ᲬᲘᲠᲘᲚᲛᲐᲜᲘ ᲜᲐᲙᲚᲣᲚᲔᲑᲔᲑᲘ, ᲛᲐᲒᲠᲐᲛ ᲕᲘᲜᲪ ᲙᲐᲠᲒᲐᲗ ᲓᲐᲣᲪᲕᲘᲠᲔᲑᲓᲐ ᲧᲝᲕᲔᲚ ᲐᲮᲐᲠ ᲣᲬᲘᲡᲝᲑᲐᲡ, ᲗᲕᲘᲗ ᲓᲐᲠᲬᲛᲣᲜᲓᲔᲑᲐ, ᲠᲝᲛ ᲔᲡ ᲬᲘᲠᲘᲚᲛᲐᲜᲘ ᲡᲠᲣᲚᲔᲑᲘᲗ ᲐᲠ ᲐᲠᲘᲡ. ᲠᲝᲒᲝᲠᲪ ᲒᲒᲝᲜᲘᲐ, ᲛᲔᲝᲗᲮᲔᲚᲔᲜᲐ, ᲬᲘᲠᲘᲚᲛᲐᲜᲘᲐ ᲘᲡ, ᲠᲝᲛ ᲛᲐᲣᲠᲘᲡᲐ ᲓᲐ ᲐᲑᲐᲖᲘᲡ ᲐᲓᲒᲘᲚᲘᲡ ᲛᲐᲜᲔᲗᲔᲑᲘ ᲓᲐ ᲗᲣᲗᲘᲜᲔᲑᲘ ᲓᲐᲮᲐᲠᲯᲣᲚᲘ ᲛᲐᲠᲯᲕᲔᲜᲐ ᲓᲐ ᲛᲐᲠᲪᲮᲜᲘᲗ? ᲩᲕᲔᲜ ᲔᲛᲘᲡᲛᲝᲗ ᲐᲥᲐᲣᲠᲘ ᲪᲮᲝᲕᲠᲔᲑᲘᲡ ᲡᲘᲫᲘᲠᲘᲗᲔᲑᲘᲡ ᲨᲔᲡᲐᲮᲑᲔ. ᲐᲘ, ᲐᲘᲔᲗᲘᲗ, ᲛᲐᲒ., ᲐᲥᲐᲣᲠᲘ ᲡᲐᲮᲚᲘᲡᲔᲑᲘ ᲓᲐ ᲡᲐᲡᲢᲣᲛᲠᲝᲑᲘᲡ. ᲗᲘᲗᲝ ᲞᲐᲢᲐᲠᲐ ᲝᲗᲮᲘᲡ, ᲡᲐᲓᲐᲪ ᲙᲐᲪᲘ ᲡᲣᲚᲘᲡ ᲔᲘᲠ ᲛᲘᲝᲪᲘᲡᲗᲕᲘᲡ, ᲡᲐᲛᲘ ᲓᲐᲣᲛᲐᲢᲔᲗ ᲔᲠᲗᲘ-ᲝᲗᲮᲘᲡ ᲡᲐᲛᲘᲡᲐᲠᲘ ᲓᲐ ᲡᲐᲡᲢᲣᲛᲠᲝᲑᲘᲡ. ᲐᲛᲘᲡ ᲓᲐᲣᲛᲐᲢᲔᲗ ᲔᲠᲗᲘ-ᲝᲗᲮᲘᲡ ᲡᲐᲛᲘᲡᲐᲠᲘ ᲓᲐ ᲡᲐᲡᲢᲣᲛᲠᲝᲑᲘᲡ ᲨᲔᲡᲐᲮᲑᲔ. ᲐᲥᲐᲣᲠᲘ ᲡᲐᲡᲢᲣᲛᲠᲝᲑᲘᲡ ᲬᲕᲠᲘᲐᲜᲘ ᲓᲐ ᲛᲐᲠᲯᲕᲔᲜᲐ ᲓᲐ ᲛᲐᲠᲪᲮᲜᲘᲗ? ᲩᲕᲔᲜ ᲔᲛᲘᲡᲛᲝᲗ ᲐᲥᲐᲣᲠᲘ ᲪᲮᲝᲕᲠᲔᲑᲘᲡ ᲡᲘᲫᲘᲠᲘᲗᲔᲑᲘᲡ ᲨᲔᲡᲐᲮᲑᲔ. ᲐᲘ, ᲐᲘᲔᲗᲘᲗ, ᲛᲐᲒ., ᲐᲥᲐᲣᲠᲘ ᲡᲐᲮᲚᲘᲡᲔᲑᲘ ᲓᲐ ᲡᲐᲡᲢᲣᲛᲠᲝᲑᲘᲡ. ᲗᲘᲗᲝ ᲞᲐᲢᲐᲠᲐ ᲝᲗᲮᲘᲡ, ᲡᲐᲓᲐᲪ ᲙᲐᲪᲘ ᲡᲣᲚᲘᲡ ᲔᲘᲠ ᲛᲘᲝᲪᲘᲡᲗᲕᲘᲡ, ᲡᲐᲛᲘ ᲓᲐᲣᲛᲐᲢᲔᲗ ᲔᲠᲗᲘ-ᲝᲗᲮᲘᲡ ᲡᲐᲛᲘᲡᲐᲠᲘ ᲓᲐ ᲡᲐᲡᲢᲣᲛᲠᲝᲑᲘᲡ ᲨᲔᲡᲐᲮᲑᲔ

გამართული, ეგრეთ წოდებული „ცენტრალიური რიგის“ გარდა. სწორედ ასეთმა უზომო სიძვირემ აფეკრებინათ უცხოელ მოგზაურებს, როგორც გაზეთი „Нижегородскій Листокъ“-ი გვაუწყებდა, რომ ხარკოთ დაექარავებინათ საკუთარი ეფიერები, რომლებითაც კიდევაც მოგზაურობენ ან საცხოვრებლათაც ღამე შიგ არიან.

სხვათა შორის ერთ სასაცილო ამბავსაც გაგაგებინებთ: აქ არის აშენებული კიბეებიანი მაღალი კოშკი (ეითონმ-დ ეიფელის კოშკი); ეს კოშკი აუშენებიათ იმ გაბზარხეთთ, რომ ეინ ეკიდოდა იმის წერაზე, იმის შეიძლო მთელი გამოფენა ერთი გადმახედეთ დაენახა; მაგრამ საუბედურითო, მის ამშენებელს, ვეოონ, სამარკველი დაეიწყებია, რადგან, როცა რამდენიმე კაცი ასულა მაღლა, კინაღამ წაკლეკიათ ეს კოშკი; ახლა ამ კოშკს ძირი გამოთხრილი აქვს და ზედაც აწერია: „ამ კოშკზე ასელა სასტუკათ აღკრძალულ-�на“. ყველა მნახველი ეცინის და იძახის: მაშ რიღასთვის აუშენებიათ თუ კი ასელა არ შეიძლებაო.

სხვათა შორის ამ გამოფენაზე მეტათ საინტერესო სანახაღია საუფლისწულო მმოულებისაგან მოტანილი ღეონის დასაყენებელი მანქანები, სარდაფებისა და მარნის ჭურჭლები, სხვა-და-სხვა მოდელები, ეაზების ნიმუშები და სხვა-და-სხვა ღეონოები ბოთლებში. სხვათა შორის, ამგვარი ნიმუშები კახეთიდანაც ბეეონა. დასასრულ არ შეგეგონია, რომ არ უსაყვედუროთ ჩვენ კახელ მემამულეებს: ნუ თუ არ შეეძლოთ თავიანთა ღეონოების ნიმუშები გამოეფენინა აქ? თუ მენდელების მიღება არა სურდათ, კარგ ფასათ მაინც გაყიდდენ აქ, სადაც კახური ღეონოები ასე ძვირი საშოვარია; კახურის სახელით კი რაღაც სულ სხვას ჰყიდიან.

შაქრო ი. კაჩანე.

* * *

ბუნაა. ეინ არ იცის, რომ თითქმის ნახეეარი ბუნიისა და ბაკრეთეე სამეურნეოოს სახნავ-სათესი მიწები მდებარეობს მდ. რიონის ნაპირებზე. ეს მიწები არის ამ ხალხის მარჩენალი; მაგრამ, საუბედურათო, ამ ქვეყნათ ეს უმთავრესი წყარო ცხოვრებისა ხელიდან გეეცლება. ორი წელიწადია, რაც რიონი გადუწყვეტია გადმოდის ნაპირებიდან და ჩვენი სარწოოსაბადებელი, ჩვენი სიმდიდრე: სიმინდი, ერთითანათ ილეკება და ისპობა. სულ მცირე ათი-ათასი ქუეა მიწა და ამ მიწებიდან ყოველ წლიურეი შემოსავალი არა ნაკლებ ხუთასი ათასი ფუთი სიმინდი რიონის მღერიე წყალს მოექცა ქეეშ და განაგდო. ხალხი სასოწარკვეთილებამ აიტანა. ელოდენ აი, აგერ ჩავარდება წყალი და გვაცლის ხნათოესვასა, აი აგერო, მაგრამ ამათო. რიონი უარო და უფრო მძიერეარებს. პაწია ზეიმა საკმაოა, რომ წყალმა იგრიალოს და მოიდგა მთელ ხეობას. დღეს კი ნახეეარი გუნაა მოკლებულია მჭადს და რაღა მოელის მომავალში!

საიდან უნდა ეელოდეთ ახლა შეელას? ან შეიძლება კი საიდანმე შეელა? ეგეი არ არის, რომ შეელა შესაძლებელია, მაგრამ კითხეა იმაში მდგომარეობს, ეისგან უნდა მოეელოდეთ ამ შეელას. ყველასათეის ცხადია, რომ ამ საქმეში მოთავეობა იმას კუთვნენს, ეის საკუთრებასაც უმეტესათ ეს მიწა შეადგენს. ეს წოდება არის თავად-აზნაურობა: მაგრამ თავად-აზნაურობას, რასაკეარეელია ამ საქმეში დიდი დახმარება ეეპირება სპეციალურ, მარტო ის ეერაფერს გახდება; აქ საჭირო საერთო მოკმედება. რა არის საჭირო, რომ თავიდან აეიცილოთ ეს უმეტესობა? კაკეთდეს დამბები ეიქ, სადაც საჭირო არის. ამას დაკირდება სულ ბეერი წლიური შემოსავლის ერთი მეოთხედი. ჩვენ კი ჩვენივე დაუფეერობით დაეკარგეთ შარშარდელი შემოსავლის უდიდესი ნაწილი და წელს კი თითქმის სულ მთლათ. მაგრამ ეს რა არის? თუ ეერაფერი მოეკვეარეთო, თუ ასე უზრუნველათ შეეკეცქერდით ერთი-მეორეს, მოსავალში კიდევ უფრო დიდი განადგურება მოგველის.

ამ დღეში თთ. მაკუტაძეებმა და რამდენიმე აზნაურმა ადგილობრივი პოლიციის დასმარებით შეკყარეს საზოგადოება დაბა ლანჩხუთში და სოფლის მწერალმა მიმართა საზოგადოებას შემდეგი სიტყვებით: „ლუბერატორს ქალაქლს ეაძლეეთ, რომ დაგეეხმაროს: ჩვენი მოშაობით და ხარჯით რიონის ნაპირზე დაშბა გაგეკეთებინოს და ამაზე ხელი მოაწერეთო“. საზოგადოებამ ამ ქალაქლს ეკეის თეალითი შეხედა, მათში გაისმოდა ამნაირი სიტყვები: „არაეითარ ქალაქლს ხელს არ მოეაწერთ, თუ რამე გვმეელება, ეგიბრძანონ, ეიმუშაეებთ და ფულებსაც გადაეიხდით, თუ არა, ეინ იცის, ხელს რაზე მოგეაწერინებენ ან შემდეგ რისი ეალდებული გაგეხდიანო. ამ დაშბას ჩვენ „ყაძახებს“ გაგეკეთებინებენ ან სხვები კი, რომლებსაც ამ ადგილებში ჩვენზე მეტი წილი აქეთ, ქე დაბრძანდებიან სახლშია“. თუ რამდენათ სამართლიანია საზოგადოების ამგვარი ჩიეილი, მკითხველი თითონაც მიხვდება, თუმცა-ღა ამ შემთხვევაში არ ეეიქრობ, რომ უმეტესი ნარჯი ამ დაშბის გაკეთებაში თავად-აზნაურობამ არ იტეირთოს. არ იეშვება ფიგგ, რომ ამ ფრიად საჭირო საქმის მოსაწყობათ იმისთანა პირებსაც მიმართონ, რომლებიც ხალხთან დაახლოებულნი არიან და ამასთანავე გაეელენიანეე.

ამგვარ პირებიდან უნდა შედგეს კომისია, რომელშიაც ყველა წოდებიდან უნდა იყოს წარმომადგენელი, თვით ხალხისაგან არჩეული და არა მეტნარა. კომისიას უნდა მიეცდოს ამ საქმის განხორციელება, ე. ი. დაშბის გაკეთება.

დანნნუთელი.

* *
*

სოფ. ᲒᲣᲜᲘ (ქუთაისის მაზრა.*) ავგერ მეორე წელიწადი გადის, რაც აქ დაარსდა „მეაბრეშუმეთა ამხანაგობა". ხალხს სიხარულს საზღვარი აღარ ჰქონდა, რადგან ამხანაგობის მიზანს შეადგენდა ხალხის დახმარება და არა ფულის მოგება. ამის გამგონი გლეხი სიხარულით ილებდა ჯიბიდან უკანასკნელ გროშს და ისე ყიდულობდა პაის; იქნება ღმერთმა ქნას და რაღაც ორიოდეე პარკი მოგვიყვა ჩვენ ღროზე გაეყიდოთ ცოტა რიგიან ფასათ, და ჩარჩების ხელიდან გამოეხსნნთ თავიო. გასული წელს ამ ხანაგობამ პარკი ბლომათ იყიდა და კიდეეკე მოიგო; შეიძინა საქმოები მაშინები და დღემდის დიდი მუშაობა იყო ამ ფაბრიკაში. ჩვენც სწორეთ ამას დამნახვეენნი ძლიერ გახარებული ვიყავით. მაგრამ ღღეს, როცა პარკი, როგორც ტაყეიან, მოჰღეოდა და ხალხი სიხარულით ფეხზე არ იდგა, იმის მოლოდინში, რომ ცოტა რაიმე გეერგებოო, თუთის ფოთლის ფასის ვარდა, რაც წნეფელ მეტის-მეტი ძვირი იყო, „მეაბრეშუმეთა ამხანაგობა' ძლიერ ცუდათ მოგვეპყრა. ნუ თუ ეს არის საწყალი გაჭირებული ხალხის დახმარება და ასრულება იმ მიზნისა, რომელიც ამხანაგობამ დაისახა დაარსების თანა

ფულში პეტრე-პაულობის დღეს გულის შემზარაი საკოდაობა მოხდა. აქაური ბლეხი ალექსი ჯაბტანიძე ეენახში თუთის ხიდან ჩამოვარდა და მუცლით მარგილზე ავეკო. მის ყვირილზე მეზობელ ეენახიდან მოკეენდა ხალხი, ამოაძრეს მარგილიდან, მაგრამ საწყალს განთავისუფლების უმალ ნაწლეევები სულ მთლად კარში გამოუეიდა; დაეწეინეს მაშინვე ფარდაზე, რომელიც იქვე ჰქონიეოთ თუთის დაბერტყის დროს ქვეშ-გაშშლელათ და მიიყვანეს შინ, სადაც საბრალო კაცმა სამი საათი-ღა იცოცხლა და საშინელ მწუხარებაში დალია სული; თუმცა ექიმი მოაშველეს, მაგრამ ეერას გახდა.

აქეთ ძალიან არის გამრავალებული მინდერის თაგეი, რამაც დიდი ზარალი მოგე

ლება. ყოველ დღე ექვსი საათის განმავლობაში მას აძლევდენ ათას-ვერ კითხვებს; იმაზე თუ როგორ პასუხს მიიღებდა ქალი თითოეულ კითხვაზე დამოკიდებული იყო, ფორმალურად მაინც, მისი ბედი. მაგრამ ყოველ კრიმინალურ კითხვაზე ქალი მარტივ და გონიერ პასუხს იძლეოდა. მას უმტკიცებდენ: ის ჩვენებები, რომელსაც შენი ხედავდი ღვთისაგან კი არა ეშმაკისაგან იყვენ, და უარი თქვიო. ქალი ამტკიცებდა ამის წინააღმდეგს და თავის აზრზე მაგრა იდგა. ქალს სიტყვეთი, იგი ღვთისგან იყო მოგზავნებული, და სახელიც ამითი მოიპოვა ხალხში. მისი მსაჯულები კი თხოულობდენ მისგან შენანებას და უარის ყოფას. თუ ქალი უარს იტყოდა, მაშინ, რასაკვირველია, მას მაინც დასჯიდენ, რადგან ამ უარს მისი მტრები საბუთად გამოიყენებდენ, ჩვენი ბრალდება თვით ბრალდებულმა სამართლიანათ იცნოდა. უპირველეს ყოვლისა კი მისი უარი იმიტომ იყო საჭირო, რომ ხალხში მოესპოთ ქალ დარკის გავლენა და მატყუარათ გამოეცხადა. ქალს ვიღაც ურჩია, შენი საქმე ბაზელის კრებაში გადაიტანეო, ან პაპს მიმართეო, მაგრამ ქალი იმდენათ გამოოცდელი იყო, რომ არ იცოდა არც ფორმა ამ გვარი აპელაციისა და არც მისი მნიშვნელობა ესმოდა. ეპისკოპოსმა კოშონმა ყოველ გვარი ხერხი იხმარა, რომ ეს არ მომხდარიყო და კიდეც გაიყვანა თავისი სურვილი. მაგრამ ყოველი ცდა ამაო გამოდგა და ქალი თავის სიტყვას იმეორებდა. ბოლოს ამ გვართ წამებულ ქალს დაპირდენ, რომ თუ უარს იტყვი, სასჯელათ მხოლოთ მონასტერში წასვლას გადაგიწყვეტენ, სადაც შენ კარგათ მოგეპყრობიანო. იგი თითქო დათანხმდა და იწყო ლაპარაკი ღმერთზე, ამბობდა, რომ პაპს სრულიათ ეგზარჩილებიო, მრწამს ეკლესიის უცოდველობაო, მაგრამ ჩემი საქმის მსაჯულათ კი მხოლოთ ღმერთი მიმაჩნიაო. მისგან კი თხოულობდენ, რომ ყოველი თვისი სიტყვა დაამტკიცოს. ეს საქმე უარ ეყო.

გამოძიების დროს ცდილობდენ როგორმე თავეგზა დაებნიათ საკადი ქალისთვის და ერთისა და იმავე დროს რამდენიმე პირი აძლევდა სხვა-და-სხვა კითხვას. ამ გზით რომ ეერაფერი წამოაცდევინენ, მაშინ სხვა ხერხს მიმართავს; ციხეში მასთან ერთათ ჩააგდეს ეიღაც ლოაზელური, რომელიც დარიგებული იყო, რომ უნდა წამოეთქვეინებინა რაც ქალისთვის. როდესაც ეს დარიგებული პატიმარი ელაპარაკებოდა ქალს, იმ დროს სხვები გარედან ყურს უგდებდენ ყველაფრ განგებ გაკეთებულ ხერეულ საშუალებით: იქნება როგორმე გამოტყდეო.

24 მარსს 1431 წ. ქალ დარკი მოიყვანეს რუანის საბატოს ეზოში და წაუკითხეს მსაჯულთა გადაწყვეტილება, რომლის ძალით იგი იმავე დღესვე უნდა ცეცხლზე დაეწვათ, თუ უარს არ იტყოდა. მან მოიისმინა ქადაგება, რომელშიაც სხვათა შორის წაიკვეთი იყო: სრულეყოფილი და ცოდვა კარლოს ეალუსთეის, რომ იგი ჰსჯეს მწყალობელ ქალასო. უკანასკნელმა შემდეგი სიტყვებით გააწყვეტინა ქადაგება: „ლიპპარაკეთ ჩემზე, ნუ შეეხებით კოროლს, რომელიც ნამდვილი და უკეთილშობილესი ქრისტიანინ“.

გაანაჭენი იმავ დღესვე უნდა მოეყვანათ აღსრულებაში. ჯალათი ეტლით ელოდა ქალს, რომელსაც იგი უნდა წაეყვანა დასაწვავად. ქალა შეეკითა და წარმოთქვა: თუ სულიერმა მამეშმა გადაწყვეტეს, რომ ჩემ ჩვენებებზე ლაპარაკი და მათი რწმენა ცუდია, მე აღარას ვიტყვი.

მაშინ მას წაუკითხეს უარყოფის ფორმულა, რომელიც მან ღიმილით და კკუნდან შემცდარი ადამიანსავით ვამიმეორა. მან არ იცოდა წერა და მხოლოთ ჯვარი უნდა დაეცვა. ინგლისის მეფის მდივანს მისი ხელი თავის ხელში ეპირა და ისე დასამკვერა ჯვარი. ბილწმა კოშონმა, რომლის წულობიდან მოსდა მთელი ეს საქმე, ნაიკოთხა განაჩენი. ქალს გადაუწყვეტეს საუკუნოთ მონასტერში დაპატიმრება, სადაც მას ეკენებდა მხოლოთ „პური ეიგბისა და წყალი მწუხარებისა, რათა შეინანოს ცოდვა თვისი და არღა შთაეარდეს ეკალთან“.

ინგლისელები, რომელნიც იქ დაესწრენ, მეტათ აღელდენ, კოშონს ორპირობა დაპარალეს და ამბობდენ, რომ კოროლმა ტყუილათ დანაბარა ამოდენი ფულიო, მაგრამ ერთმა მსაჯულთაგანმა შენიშნა: ნუ სწუხარო, ჩვენ მალე დაეკვეთო მაგასო.

ამ გვართ საფრანგეთის სამეფოელობამ მიიპყრა თავის სასურველს: ქალ დარკი მისივე ჩვენების ძალით დამცირდა ხალხის თვალში და ისიც დამტკიცდა რომ ყოველი მისი საქციელი და სიტყვა ეშმაკეული იყო. ქალს ეგონა, რომ რადგან იგი დამეორჩილა ეკლესიას, მას გამოიხსნიდენ ინგლისელების ხელიდან და სამეფოელობას ჩაბარებდენ. მაგრამ იმედმა უმტყუნა. როდესაც მან მოთხოვა დიპირებული სიტყვის ასრულება, ე. ი. მისი მონასტერში მიცემა, კოშონმა დაირეალა: წაიყვანეთ, იქ, საღდასაც მოიყვანეთო. ქალა ჩააგდეს ისეე ციხეში და ჩააცვეს ქალის ტანისამოსი, შეკვეცეს თმა და ელოვე დადეს ჯაჭვი. მასთან დღე და ღამე სამი ინგლისელი იყო, გარეთ კი კარებს ორნი ყარაულობდენ. ქალმ ფიცი მისცა, კაცის ტანისამოს აღარ ჩაეცვამო, მაგრამ ისეთ გარემოებაში ჩააყენეს იგი, რომ ძალა უნებურათ ფიცი უნდა დაერღვია. ღამე მას მოაპარეს ქალის ტანსაცმელი და გვერდზე კაცის ტანისამოსი დაუდეს. ერთი ინგლისელი მიედგა მასთან და მოიმ-

ღიმა გაუპატიურება, რადგან მაშინდელი შეჯ.ედელობით ქალწულობასთან ერთათ მას უნდა დაეკარგა არა ჩვეულებრივი, ჯადოსნური ძალა. თავ.ს დასაცავათ ჟან დარკი იძოლებული იყო ფიცი გაეტეხა და კაცური ტანისამოსი ჩაეცვა. აი, სწორათ ეს მიზეზი გამოიყენეს მისმა მტრებმ და ხელმძღოლად დასდეს ბრალი.

28 მაისს სასაკიმროში მოვიდენ მსაჯულები და ნახეს რომ ჟანა კაცურათ იყო ჩაცმული. იგი აღელვებული იყო, რომ იძულებულ ჰყვეს თავისი სურვილის და ფიცის წინააღმდეგ მოქცეულიყო. როდესაც მსაჯულებმა ჰკითხეს, რათ დაუბრუნდი ინ ცოდვას, რომელიც შენ უარი ჰყავი, ჟანამ უპასუხა: მე ამიტომ ჩავიცვი კაცური ტანისამოსი, რომ რადგან კაცები მეხეიან ბარს, ეს უფრო შესაფერი იყოფა. ამსმენინ ბორკილები, მომეცით უკეთესი საპყრობილე, როგორც დამპირდით, და მეც ისე მოვიქცევი, როგორც ეკლესია მიბძანებსო. როდესაც ჭკ.ნეს, კიდევ მოგვლინენ ჩვენებები, რომელნიც შენ უარ ჰყავიო, მან უპასუხა წმინდანები კი ეგე გამომეცხადენ და მისაყვედურეს, რომ სიცოცხლის გულისათვის ჩემი თავი მეეე გაეწირეო. როდესაც მას მოაგონეს, რომ უმაღლესი სამღვდელოების წინაშე შენ უარი თქვი შენ ჩვენებებზეო, ჟან დარკმა უპასუხა: ეგ მამრიტების წინაღმდეგ მხოლოთ ცეცხლის შიშმა მთამქეენა, მაგრამ ახლა კი ეიცანადებ, რომ სიკვდილი მრჩენენი ამ სასაკიმროში ტანჯვეანო. და უარს არაფერზე არ ეამბობო. თუ გინდათ ქალის კაბას ისევ ჩაეცვამ, სხვა კი არა შემიძლიანარო.

— ახლა კი მაგის საქმე გათავდა!—მხიარულათ შენიშნა ეპისკოპოსმა კოშონმა და გამოიყვა სასაკიმროდან.

მეორე დღეს არქიეპისკოპოსის ეზოში კვლავ შეიკრიბა სასულიერო კრება. კოშონმა გადასცა მსაჯულთ თავისი საუბარი ჟანასთან. ყველნი იმ აზრისა იყო, რომ ჟანა კუდიანია, შეპარობილია ავი სულით და თითქმის ერთხმათ გადაწყვიტეს, გადაეცეს ეს საერო მთავრობას დასასჯელათ, „რათა იგი ღმობიერათ მოეპყრასო“. ხოლო ეს „ღმობიერება“ იმაში გამოიხატებოდა, რომ თავის მოკვეთის მაგიერ საცრეზე უნდა დაეწვეთ. ჟანა იმ დღეს სამსაჯიროში ალარც კი მოუყვანიათ და ეს განაჩენი უთმისოთ დაადგინეს. ეწმინდათ, რომ მოეიყვანოთ, ეი თუ გამოაცხადოს, რომ მისი წინანდელი უარყოფა თვის სიწმინდეზე ნაძალადევი იყო და ხალხმა ისევ ირწმუნოსო.

30 მაისს დილით კოშონის ბძანებით მოვიდა საკრობილეში ბერი ლაენიე და გამოუცხადა განაჩენი, რომელიც, მის საკედილით სჯიდა როგორც კუდიანს და ეწმაკეულს. ამის გაგონებაზე ჟანამ ქვითინი დაიწყო. ლაენიეს მიაეცინა წვ. საიდუმლოო. შემდეგ მოეიდა ეპისკოპოსი კოშონი, რომელსაც ჟანამ უთხრა: „თქვენი ბრალია, ეპისკოპოსო, რომ მე ეკედები“. ჟანამ ჩაიცვა ქალის ტანისამოსი, დილის ცხრა საათზე ჩასვეს ეტლში და წაიყვანეს რუანის მოედანზე. იქ დამზადებული იყო სამი ესტრადა მსაჯულებისთვის, პოლიციისთვის და თითონ ჟანასთვის და შორი ახლო საკრე. ნიკოლ მიდიმ თქვა ქადაგება, რომელიც ასე თავდებოდა: ჟანა, წარეკედ მწვადობით, რამეთუ ეკლესიას აწ აღარ ძალუს შენი დფაარა“. ჟანამ გულმოდგინეთ მოისმინა ქადაგება, სასოებით ილოცა და მოუტეკა თვის მტრებს. კოშონმა წაიკითხა სასაკედინო განაჩენება: „უკეთუ რომელიმე წეერი, ანუ ასო ეკლესიისა აეთო შეიქმნა, მაშინ მთელი ეკლესიაც აეთმოყოფა. ვითარცა აეთმოყოფი წეერი ჟან დარკი განდეეილი იქმნა ეკლესიის წიაღიდან და გარდაეცა მართლ-მსაჯულებას“.

ჟანას თავზე დახურეს ქუდი, რომელსაც ზედ ეწერა: „მწეალებელი, მთავარდნილი ცოდვისა შინა, უარმყოფელი, ჯადოსანი“. იგი მიაყრეს ბოძზე, რომლის ქვეშაც ფაფრიბილი იყო შეშა. მან მოითხოვა ჯვარი. ერთმა გულეკეთილმა ინგლისელმა ორი ნაფოტი შეკვრა ჯვარით და მიაწოდა. ჟანა ემთხეია ჯვარს და გულზე შეინახა. როდესაც აეკრდა ალი, ჟანამ წამოიძახა: „ჰოი, რუანო, რუანო. მუუარე ეარ, რომ შენ დიდი განსაცდელი მოგელის ჩემი მოკვლისათვის“. შემდეგ მოიითხოვა წყალი. ჟანამ ერთხელ კიდევ ღაღად ჰყო: „ხმა ჩემი იყო ხმა ღვთისა, ხმასა ჩემსა მე არა ოდეს არ შეუცდენიარო!“ ამას შემდეგ თავი გეერდზე გადახარა, „უკანასკნელათ წამოიძახა: „ჰოი, იესო!“ და გაუტეკეა სული.

ცეცხლი ჩაქრა, ჟანას ფერფული სენის მდინარეში ჩაყარეს. აღსრულდა ქვეყნიერი მართლ-მსაჯულება; მაგრამ ბევრი ტიროდა, და ზოგნი მსაჯულთაგანიც კი გამოტეუდენ შემდეგში, რომ მათ წმინდანი დაწეეს. ხალხს არა ჯეროდა ჟანას სიკედილი და ხმა დადიოდა, რომ ალიდან თეთრი ტრეფი ამოფრინდაო. ჟანას სიკედილთან დასაკარ ვერ შეარყია ხალხის პატეიესცემა და შემდეგში მთელი განსაცმარ-თლება უკანონოთ იცნეს და საფრანგეთის მეფის ბძანებით განაჩენი საჯაროთ დაბიეს. მთელ ამ ეპიზოდში, გარდა ფაქტიური, ისტორიული ინტერესისა, მეტათ საყურადღებოა, არა ჩვეულებრივი მხარე ჟან დარკ.ს მოელინებისა. უბრალო გაუნათლებელი ღლეების ქალი, რომელსაც სხვა ძალა არა გააჩნიარა, გარდა საკუთარი რწმენისა, რომ იგი ღვთის ნებას ასრულებს, მონაწილეობას იღებს ისეთს საქმეში, რომელიც მისთვის სრულიათ მიუწდომელია. რამდე-

ნი დაბრკოლება დახედა ქანას ეიღრე მიაღწეედა თავის სურეელს, ეიღრე ასარულებდა იმ საოკარ მისიასა, რომელიც სხვას ყ�ოლ მხოლოთ უაზრო ოცენებთა ენეეენებოდა. უბრალო ქალი იმდენ ძლიერებას პოულობს თვის სუსტ არსებაში, რომ ერეეა ხალხის პოლიტიკურ ცხოვრებაში, იღებს მონაწილეობას ომში, ამარცხებს მტერს, ეკრიკვენს ადგამს კანონიერ მეფეს და შემდეგ კედება იმავე წრფელი ერწმენით, რა ერწმენასაც გეულ ნ მთელი სიცოცხლე ატარებდა, რომ იგი იყო ღეთისაგან ვამოჯაზენილი, რომ მას ესაუბრებოდენ რაღაც საიდუმლო ხმები.

ზოგიერთი მკელეარნი, (მაგ. ირეელანდი), რომელნიც პსიხიატრის თვალით იკელეენენ ქანას ისტორიას და მის კერძო პიროვნებას, იმ აზრს ადგიან, რომ იგი არ იყო ნორმალური პსიხიერი ორგანიზაციის ქალი. ქანას ჩვენებები, ხმები, რომელიც მას ესმოდა, მისი ერწმენა, რომ იგი ღეთისაგან არის მოწოდებული, ყოველივე ამის ანალიზი ვეიმტკიცებს, რომ ქანა სულიერთან არ იყო სალი. პსიხიატრიული ანალიზი ქანას ჩვენებებისა იმ დასკვნაზე გვაყენებს, რომ იგი აეათმყოფი იყო სმენის და ხედვის ჰალიუცინაციით. ჰალიუცინაცია პსიხიატრიაში საკმაოთ ცნობილი და გამორკვეული აეათმყოფობაა. ეს აეათმყოფობა იმაში მდგომარეობს, რომ ნერვის სისტემის მოშლილს მიზეზით, აეათმყოფი ხშირად ტყუილ შთაბეჭდილებას მიიღებს ხოლმე ნამდვილის მაგიერ და ამიტომ მისი წარმოდგენა საგანზე ანუ მოკლეენა ჯეშმარიტი არ არის. მაგ., ადამიანი ხედავს რაიმე ფიგურას, ან ესმის ხმა, რომელიც ნამდვილათ არ არსებობს, ან ესმის სრულიათ სხვა ხმაყოფნა და მას კი ადამიანის ბკონნა. ჯან დარეა ხმები უმეტეს ნაწილათ ზარის რეკის დროს ესმოდა. მის წარმოდგენაში ზარის წკარა-წკარი სიტყვებთ იქცეოდენ და ამ სიტყვებიდან მას გამოჰყოდა მთელი აზრი თვის მოწოდებაზე. გარდა ამისა მიჩენებები ისეთ ასაკში ემართებოდ ქან დარეს, როდესაც საზოგადოთ ქალი-შვილის ორგანიზმი ფიზიოლოგიური მიზეზების გამო აგზნებულია და შთაბეჭდილებას ადვილათ ითვისებს.

ამ გვარი პსიხო-პატოლოგიური მოელენსთვის, როგორიც არის ჰალიუცინაცია უსათუოთ საკირო ნიადაგი. ჰალიუცინაციები უმეტეს ნაწილათ ემართება იმ პირს, რომელიც შეკარობილია რაიმე ძლიერი სურეელით, როდესაც მისი აზრი, მისი მთელი ყურადღება შეჩერებულია ერთათ ერთ წერტილზე. რასაკირველია, თუ ამ პირის პსიხიური ორგანიზაცია ხელს უწყობს ჰალიუცინაციის გამოწეევას, მაშინ მისი სურეელი, მისი ფიქრი რეალურ ფორმებს იღებენ მის წარმოდგენაში და აეათმყოფს ესმის ის, ან ხედავს მას, რასაც რაიმე კაეშირი აქვს მისი გატაცების საკათან. არის იმისთანა მაკალითები, რომ ცალმხრივ ყურადღებს კონცენტრაციას გამოიწეეეია ნამდვილი ფიზიოლოგიური

ივანე კოტორაშვილის ამბავი

(კარახელის ნაამბობი).

(დასასრული *)

VII.

ᲛᲔᲓᲔᲛᲐ ᲣᲩᲘᲔᲚᲐ ᲛᲔᲤᲣᲡᲗᲐᲜ:
„მეფეს, დამიგდე ᲣᲧᲠᲘᲗ.
ივანე, შენი საქმე,
ᲐᲨᲜᲘᲔᲡ, არ მაქს ᲞᲣᲠᲘᲗ.
ტანთ არა მაცვია და ფეხთა,
ამან მომიყლა ᲒᲣᲚᲘᲗ.
განა ეს სამართალია,
რასა სწერს თქვენი ᲠᲯᲣᲚᲘᲗ?
შენცა გმსახურობს, სოფელსაც,
მე დამწეარ დადაგულიᲗ
ეზიერ შინ მშიერ მწყურვალი
მთელ კვირაობით, თვეობით.
მიშველე რამე, ᲮᲔᲚᲛᲬᲘᲤᲔ,
აგრემც იხარებ ძეობით.
რათ მინდა შვილის სახელი
თუ არა ეთლებ — ᲔᲑᲠᲘᲔᲡ:
დედასა შამშილითა ჭკლაეს
მტერს კი თამამთ ᲔᲑᲠᲘᲔᲡᲐ.
ᲣᲑᲠᲫᲐᲜᲔ, შენ დარეᲩᲘᲜᲔ,
ᲣᲓᲠᲝᲜᲗ ნუ ჭკლაეს დედასა,
თორემ საძრახთათ გახდები,
არაᲘᲜᲔ ᲔᲢᲧᲔᲚᲘ ქებასა.
ეარ ერთი ტიელ-ოსერი
მაგ ერთის შვილის ამარა,
ᲔᲒᲔᲪ არ მიგდებს მოხუცს ᲧᲣᲠᲘᲗ,
ᲮᲛᲘ სული ამომეᲗᲐᲠᲐ.“
განა ისე რომ უკირდა,
მაგრამ ფლიდობდა ბებერი,
შეილის შინ ᲧᲝᲛᲤᲝ ᲣᲜᲓᲝᲓᲐ,
არ გაელალა მას მტერი,
ივანე არეის მოეკლა,
არეის მოეკრა მარᲯᲕᲔᲜᲔ,
ამიტომ ასე ბეᲩᲐᲘᲐთ
თავი ერეკლეს აჩენენ.
დიდათ დაფიქრდა ერეკლე
ივანეს დედის მოთქმითა
და საქმის გარემოებაც
მალე შიიტყო მოᲬᲛითა.
ბებერს კი უთხრა: დედილო,
რა სასჯელს უწერ შვილსა?
თუნდ თვალებს დაეთხრი, თუნდ ᲔᲠᲗᲡᲐᲪ
ალარ შეაᲠᲩᲘᲜ ᲙᲑᲘᲚᲡᲐ,
რაღა შენ აგრე გეპყრობა,
და დღეს გიშწარებს ᲢᲥᲕᲘᲚᲡᲐ?!
—არა, მე მოᲛᲙᲕᲓᲔᲗ და შვილს კი
ᲔᲠᲗ ᲕᲜᲐᲮᲐᲗ თვალებ დათხრილსა,
ის კი მინდოდა, რომ ტანზე
არ შეარჩენდი მახეილსა.
როცა იარაღს ჩამოᲭᲘᲠᲐ
რიღათი ირბენს გარეთა.
მგონია ქალაქში არის,
გთხოᲕᲐ ახლავ დაიბარეთა.
მეფეც დათანხმდა და ბებერს
მყის გაუᲬᲘᲜᲐ ულუფა.
თანაც ᲐᲩᲣᲥᲐ ფულითა
სანეᲚᲘ მოᲬᲘᲦᲘᲚᲘ ᲧᲣᲚᲣᲤᲐ.
„წადიო“ მეფემ უბძანა:
„ახლა ჩვენ ᲔᲘᲪᲘთ იმისა,
ᲩᲕᲔᲜ ᲔᲒᲐᲠᲣᲚᲔᲑᲗ შენს თხოᲕᲜᲐს
როს ᲭᲐᲛᲘ მოეა ᲓᲘᲦᲘᲡᲐ.
და მართლაც მეფემ ᲓᲘᲦᲘᲗᲘᲗ
მოაყვანინა ივანე;
მეფე გამᲬᲣᲠᲐᲚᲘ დაუბედ
ᲬᲘᲜᲐᲜᲓᲚᲔᲑᲘᲠ ალარ მეიმარე.
„ᲑᲘᲭᲐ, შენ, კოტორაშვილო,
დაᲣᲬᲧᲝ მეფემ ᲬᲧᲠᲝᲛᲘᲗᲘ,
„დედა რომ გაᲮᲓᲘს თვის შვილსა
ᲔᲒᲔᲑᲘᲗ, ᲬᲘᲗᲐ და ᲨᲠᲝᲛᲘᲗᲘ;
განა იმიტომ შვილმა კი
არ დაუფასოს ამაგი?
ᲮᲔᲚᲘ არ აკლდეს და თვალი
ᲭᲙᲝᲜᲓᲔᲡ სახნავი ალაგი,
დედას კი სიმშილითა ᲭᲚᲐᲕᲔᲓᲔᲡ,
ეს ცხადია, თუ არაკი?!
ᲐᲭᲐᲛᲔᲡ მᲬᲧᲐᲚᲘ ᲒᲧᲐᲕᲘᲗ
და მᲐᲬᲧᲔᲛᲘᲜᲔᲑ ᲐᲮᲚᲐ კი.
ᲓᲧᲔᲑ დედაშენი აქ იყო,
იᲮᲐᲠᲔᲑᲝᲗᲐ ᲪᲠᲔᲛᲚᲘᲗᲐ
და მთხოᲕᲐ იარაღები
შემოᲒᲮᲡᲜᲐ ᲩᲘᲛᲘᲡ ᲮᲔᲚᲘᲗᲐ,
რომ ᲔᲒᲔᲑ ᲧᲣᲠᲘ მᲝᲣᲒᲓᲝ
და არ აᲬᲣᲮᲝ ᲑᲔᲑᲔᲠᲘ.
ᲐᲠᲐ თᲮᲝᲚᲝᲛᲝᲑᲡ თავთᲣᲮᲡᲐ,
არ აკლდეს პᲣᲠᲐᲗ მას ᲭᲘᲠᲐ!“
—„როდის დეᲓᲐᲙᲔᲚᲔ, ᲑᲐᲢᲝᲜᲝ,
განა ეგრეც ეარ ᲚᲐᲢᲐᲙᲘ?
პᲣᲠᲘᲪ შინა აქეს, ᲬᲧᲐᲚᲘᲪ,
საᲒᲔᲑ-სახᲣᲠᲐთ ფარᲓᲐᲒი.
იმას სხეა დარდი აᲬᲣᲮᲔᲑს,
მეც კი მᲐᲬᲣᲮᲔᲑს ᲐᲗᲐᲡᲘ.
განა ᲑᲐᲚᲓᲘ ეარ, კაცი ეარ,
თავი ᲩᲐᲣᲓᲔᲗ კᲐᲚᲗᲐᲨᲘ.

---

* ის. „ᲪᲘᲮᲔ“ № 28.

შენც სამსახურსა თხოულობ,
ქვეყანა უფროც მეტათა.
ლეკებისათვის გამხდარან
ჩვენები მოსახვეტათა.
მაგრამ ჩემ ძმებსა ურჯულოს
ვერ მიეცემ დასაკვნეტათა.
„სრულათ აჰყარეთ აბჯარი,
დანაც თუ უძე ჯიბეში.
მეც რომ სამსახურს მაყვედრებს,
თითქოს მეტია ბიჭებში
და ფეხსა ჰყუდებს უბირი
ერეკლეს დანაბიჯებში!!"
— „კოტორაშვილი აბჯართა
სხვას კი მისცემდა არვისა,
შენ კი მეფე ხარ, ნება გაქვს,
მოჰრაც უბრძანო თავისა,
მზათა ვარ... მაინც სიკვდილზე
ნაკლები აღარც ეს არი,
სულ კი უბრალოთ დამადე,
დღეს სამარცხვინო ბეგარი.
რატომ მალევე არ მოვკვდი,
თავს არ დამეცა მედგარი...
ერეკლე ცდიდა ივანეს,
იმან ეს როდი შეიტყო,
წავიდა უიარაღო,
პირზე ნაღველი დაიყო.
სწრაფათ გავარდა კარშია
თავ-ბრუ ესხმის და რეტია,
უიარაღო ვაჟკაცი
დიაცზე რით-ღა მეტია?
სიმწარისაგან ივანეს
თითები დაუკვნეტია,
მაგრამ საგმობლათ ხელმწიფე
მაინც ვერ გაუმეტია.
მირბის, არ იცის საითა,
როგორც გიჟი და ცეტია.
ერეკლემ კაცი აფრინა,
აბჯრისთვის იხმობს შინაო:
უნდა სხვა ხმალიც აჩუქოს,
ის ხვარასნული რკინაო.
მაგრამ ივანემ ბოკონზე,
ტყის პირ პირ შეირბინაო.
წავიდა, იალნის ძირზე,
ტყე-ტყე მგლ"ივით დიოდა,
გაბენტრებული ჯავრისგან,
წყლული ჰკლავს, გული ტკიოდა.
„რაღა ვქნა, რა მეშველება?"
დადის, სულ ამას ჩიოდა
და ბალღისავით ცრემლები
თვალებზე ჩამოდიოდა.
წამოწვა ერთი ხის ძირას,
დაბლა იორი ზვიოდა,
იმ დღეს სულ უნაწილოა,
პურიც აღარა შიოდა...

VIII

აგერა ხედავს პირ და-პირ,
სერ-სერ მოდიან ლეკები,
ბელადს მოსდევენ უკანა,
როგორცა ძაღლსა ლეკვები.
იმ სერსა იქით და აქეთ
უდგია დიდი ბექები.
უცბათ ცამ ფერი იცვალა,
დადგა ღრუბლები გორათა,
აქოთდა, ასტყდა, აყვირდა
წარღვნასა ჰგავნდა სწორათა.
ისეთი დღლგმა მოვიდა,
რომ დაამსხვრია მთა-ბარი,
ცა თუ ზღვათ იქცა იტყოდი
და დღეს გაეღო ზღვის კარი.
მუშტის სწორს სეტყვას ისროდა,
ხეებს ჰკაფავდა ტოტებსა,
ცა მწყრალი ყინულისასა,
მიწას ესროდა ზოდებსა.
დასქდა ღვარები, აყეფდენ,
მკაცრი ასტეხეს ყაყანი,
მთელს სამყაროსა გლოვისა
შავი ეხურეს საბანი.
სისხლით გაბასრულ ლეშს ჰგავან
ხევები ღვარით ნაბანი.
იქ გაღმა, სერზე, ტყეშია,
ჯერაც დგას ძველი საყდარი.
ერთი კარი აქვს მარტოკა,
სხვად შესავალი არ არი.
ლეკებმა საყდარს მიმართეს,
დგომა არ სწადით მინდვრათა,
ღამე იქ უნდა ათიონ,
ლეკებს ესა აქვთ ფიქრათა.
კოტორაშვილს კი დარდი ჰკლავს,
იგონებს თავის ფრანგულსა.
და კბილის ღრჭენით, მწყრომარე,
ზწარეთ იმჯიღავს თან გულსა.
„არა უშავსო", — წამოდგა,
მოძებნა სიპი თხელია,
იმით გამოჰრა კომბალი,
კარგა მოზდილი სქელია.
და ამ ჯოხითა ორმოც ლეკს
დღე დააყენა ცხელია.
ბინდის დროს კარზე მიუხდა

და დაუყვირა მეფეგრათა:
„ᲒᲐᲛᲘᲓᲔᲗ, ᲔᲜᲘ ᲮᲐᲠᲗ ᲡᲐᲣᲚᲯᲐᲠᲨᲘ
ᲡᲣᲚ ᲒᲐᲛᲝᲬᲛᲐᲒᲓᲘᲗ ᲒᲐᲠᲓᲘᲗᲝ.
ᲒᲣᲚᲘᲗᲣᲤᲐᲗ ᲢᲙᲘᲚᲘᲡ ᲪᲮᲝᲤᲔᲑᲐ
ᲐᲮᲚᲐ ᲓᲦᲔ ᲒᲐᲛᲘᲨᲕᲐᲠᲓᲘᲗ!"
ᲗᲐᲘ ᲒᲐᲛᲘᲧᲝᲗ ᲯᲣᲠᲘ ᲔᲠᲗᲘᲗᲐ,
ᲘᲒᲘᲜᲘᲪ ᲐᲠᲘᲡ ᲛᲐᲠᲯᲕᲔᲚᲘᲗᲐ.
ᲧᲣᲠᲗᲣᲜᲐ ᲗᲐᲘᲗᲐ ᲙᲘᲗᲮᲕᲐᲚᲘ
ᲓᲐ ᲓᲐᲐᲬᲘᲜᲔᲜ ᲛᲙᲣᲔᲗᲘᲡᲐ,
ᲐᲣᲬᲘᲐᲓᲐ ᲰᲛᲐᲚᲘ ᲓᲐ ᲓᲐᲓᲒᲐ
ᲡᲐᲚᲘᲡᲚᲘ ᲚᲘᲚᲔᲑᲘ ᲛᲘᲜᲐᲒᲠᲐᲠᲘᲐ.
ᲠᲐᲛᲓᲔᲜᲘᲫᲐᲓ ᲗᲐᲘᲐ ᲒᲐᲛᲘᲭᲧᲝ,
ᲡᲣᲚᲘᲡᲣᲤᲔᲚᲐ ᲥᲘᲜᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ ᲒᲐᲠᲘᲐ,
ᲠᲝᲒᲝᲠᲪ ᲐᲠᲬᲘᲚᲘᲗ ᲬᲘᲠᲝᲜᲘᲡ,
ᲛᲔᲢᲘᲠᲘ ᲔᲠᲗᲗᲐ-ᲔᲠᲗᲘᲡᲐᲨᲘ ᲐᲠᲘᲐ.
ᲠᲐᲛᲓᲔᲜᲘᲫᲐᲓ ᲛᲝᲚᲔᲐ, ᲘᲛᲓᲔᲜᲘ
ᲚᲔᲚᲘᲡ ᲚᲔᲚᲘᲡ ᲜᲐᲠᲘᲐ.
ᲐᲡᲐ, ᲣᲐᲠᲐᲚᲔᲚᲘᲗ
ᲘᲓᲒᲐᲡᲐᲗ ᲣᲠᲯᲣᲚᲔᲚᲝᲗ ᲓᲐᲠᲘᲐ,
ᲐᲡᲐ, ᲔᲘᲡᲔᲒᲘᲪ ᲣᲤᲐᲚᲔᲒᲘᲪ
ᲬᲧᲚᲔᲚᲝᲑᲡ ᲓᲐ ᲛᲐᲡᲗᲐᲗ ᲐᲠᲘᲐ.
ᲑᲔᲠᲔ ᲔᲘᲣᲑᲘᲜ ᲓᲐ ᲨᲔᲜᲪᲐ
ᲐᲮᲐᲒᲚᲔᲗᲘᲗᲝᲗ ᲒᲐᲛᲐᲠᲘᲐ.
ᲐᲮᲐᲠᲐ ᲘᲐᲠᲐᲚᲔᲑᲘ,
ᲘᲛ ᲓᲔᲚᲘᲗᲝᲗ ᲙᲐᲠᲘᲐ ᲓᲐᲠᲘᲐ.
ᲐᲮᲘᲠᲔ ᲯᲣᲠᲘᲡᲐ, ᲓᲐᲑᲐᲠᲘᲐ,
ᲬᲘᲜ ᲗᲘᲗᲘᲗ ᲒᲣᲛᲓᲔᲓᲐ ᲮᲐᲠᲘᲐ
ᲓᲐ ᲛᲔᲤᲘᲡ ᲙᲐᲠᲗᲔᲑᲘ ᲛᲘᲔᲓᲐ,
ᲓᲘᲜᲯᲔᲗ ᲔᲑᲝᲨᲘ ᲛᲓᲒᲐᲠᲘᲐ.
ᲘᲗᲐᲮᲚᲘᲡ: „ᲛᲘᲤᲔᲓᲔ, ᲐᲮᲛᲐᲠᲘᲐ
ᲬᲐᲜᲘᲪᲔ, ᲛᲘᲩᲘᲡᲛᲐᲠᲘᲐ,
ᲛᲘᲜᲪ ᲩᲛᲘ ᲒᲘᲯᲘᲠᲡ, ᲛᲘᲘᲪᲔ,
ᲛᲔ ᲩᲛᲘ ᲐᲠ ᲨᲔᲛᲘᲬᲧᲜᲐᲠᲘᲐ."
ᲓᲔᲓᲘᲠᲗᲘᲗ ᲐᲪᲮᲝᲜᲔᲜᲘᲡ ᲘᲓᲒᲐᲜᲘ,
ᲩᲛᲘ ᲐᲦᲐᲠ ᲐᲠᲘᲐ, ᲛᲙᲣᲓᲠᲘᲐ.

ᲯᲐᲰᲐ ᲨᲔᲨᲕᲔᲚᲔ.

ᲜᲐᲕᲗᲝᲗ-ᲡᲐᲓᲒᲣᲠᲘ.

ᲡᲐᲐᲠᲐᲙᲘᲡ ᲡᲐᲠᲙᲔ

(ᲩᲣᲡᲣᲠᲐ ᲖᲦᲣᲞᲐᲠᲘ)

(ᲛᲐᲠᲒᲚᲘᲡ)

ᲥᲘᲡ ᲐᲛᲑᲐᲘᲐ ᲖᲦᲣᲞᲐᲠᲘᲗᲘᲗ ᲘᲬᲧᲔᲑᲐ. ᲘᲧᲝ ᲓᲐ ᲐᲠᲐ ᲘᲧᲝ ᲠᲐ, ᲘᲧᲝ ᲔᲠᲗᲘᲗ ᲑᲐᲢᲝᲜᲘ-ᲨᲔᲘᲚᲘᲡᲐ ᲐᲡᲣᲚᲘ, ᲠᲝᲛᲔᲚᲘᲪᲘ ᲓᲐᲜᲐᲠᲩᲘᲜᲔ ᲡᲐᲠᲐᲘᲐᲡ ᲥᲐᲚᲘ-ᲨᲔᲘᲚᲘᲡᲐᲒᲐᲜ ᲛᲮᲝᲚᲝᲓᲐ ᲗᲐᲘᲗᲐ ᲛᲐᲮᲘᲜᲯᲘᲗᲐᲜ ᲒᲐᲜᲘᲠᲩᲘᲗᲐ. ᲗᲥᲕᲔᲜ ᲗᲘᲗᲝᲜᲘᲡ ᲬᲐᲠᲛᲝᲛᲐᲠᲔᲑᲘᲗᲘᲐ, ᲛᲔᲘᲗᲘᲡᲚᲘᲡ, ᲠᲝᲛᲔᲚᲘᲪᲘ ᲓᲐᲜᲐᲠᲩᲘᲜᲔ ᲡᲐᲠᲐᲘᲐᲡ ᲥᲐᲚᲘ-ᲨᲔᲘᲚᲘᲡᲐᲒᲐᲜ ᲛᲮᲝᲚᲝᲓᲐ ᲛᲐᲮᲘᲜᲯᲘᲗᲐᲜ ᲒᲐᲜᲘᲠᲩᲘᲗᲐ, ᲠᲝᲛᲔᲚᲘᲪᲘ ᲓᲐᲜᲐᲠᲩᲘᲜᲔ ᲡᲐᲠᲐᲘᲐᲡ ᲥᲐᲚᲘ-ᲨᲔᲘᲚᲘᲡᲐᲒᲐᲜ ᲛᲮᲝᲚᲝᲓᲐ ᲛᲐᲮᲘᲜᲯᲘᲗᲐᲜ ᲒᲐᲜᲘᲠᲩᲘᲗᲐ. ᲗᲘᲗᲝᲜᲘᲡ ᲬᲐᲠᲛᲝᲛᲐᲠᲔᲑᲘᲗᲘᲐ, ᲠᲝᲛᲔᲚᲘᲪᲘ ᲓᲐᲜᲐᲠᲩᲘᲜᲔ ᲡᲐᲠᲐᲘᲐᲡ ᲥᲐᲚᲘ-ᲨᲔᲘᲚᲘᲡᲐᲒᲐᲜ ᲛᲮᲝᲚᲝᲓᲐ ᲛᲐᲮᲘᲜᲯᲘᲗᲐᲜ ᲒᲐᲜᲘᲠᲩᲘᲗᲐ. ᲛᲔᲤᲔᲡᲐᲒᲐᲜ ᲓᲐᲑᲐᲠᲘᲐ ᲛᲔᲤᲔᲗᲐ ᲛᲔᲤᲔ ᲓᲐ ᲛᲔᲤᲔᲗᲐ ᲛᲔᲤᲔ

დარᲩილება, დამᲬᲣᲬᲣᲑᲣᲚᲘ სახის მორᲩენა, ფეᲠᲗᲘ მოᲬᲘᲜᲐᲜᲐ, და სხეა ამეᲒᲠი, იმის ᲚᲣᲛᲐ-ᲚᲣᲛᲐᲗ ᲙᲣᲬᲐᲒᲔᲑᲚᲘ, რადგანაც ᲧᲝᲕᲔᲚᲘᲒᲔ ᲔᲡ ᲡᲐᲭᲛᲔᲚᲘᲡᲐ ᲒᲣᲚᲘᲡ-ᲣᲑᲠᲣᲜᲔᲚᲘ ᲐᲓᲐᲛᲘᲐᲜᲗᲘᲡᲒᲘᲡ ᲗᲮᲚᲔᲚᲘᲡ ᲛᲐᲮᲣᲜᲘ ᲒᲐᲛᲘᲐ ᲘᲧᲝ. ᲧᲝᲕᲔᲚᲘᲡ ᲚᲝᲜᲘᲡᲘᲫᲘᲒᲝᲡ ᲗᲛᲐᲠᲝᲑᲓᲔᲜᲔ, რᲝᲛ ᲡᲐᲬᲘᲐᲚᲘ, ᲜᲐᲠᲩᲘ ᲥᲐᲚᲘᲨᲕᲘᲚᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲐᲠ ᲨᲔᲘᲫᲘᲜᲔᲑᲘᲗᲘᲐᲗ ᲛᲘᲜ ᲒᲐᲜᲡᲐᲙᲣᲗᲠᲔᲑᲘᲗᲘᲡ ᲛᲐᲮᲔᲜᲠᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ. ᲛᲝᲜᲐᲖᲘᲒᲔᲑᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ ᲛᲐᲮᲔᲜᲠᲘᲡ ᲒᲐᲛᲘᲐ ᲘᲧᲝ. ᲛᲐᲡᲬᲐᲕᲚᲔᲚᲘ ᲛᲝᲜᲐᲖᲘᲒᲔᲑᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ ᲛᲐᲮᲔᲜᲠᲘᲡ ᲛᲘᲡᲐᲮᲔᲑᲐᲓ ᲐᲠᲘᲡ

მაგრამ არ გეგონოთ, რომ ეს ამბავი დიდებისთვისაც არ გამოდგეს, თუ კი შეეცალოთ, მეეს ასულის მაგივრათ იფულისხმეთ ზოგიერთი მწერლობა, რომლის წარმომადგენელნი ახლაეე ამისათვის გაკკიჩენენ. ისინი ყოველ ეეშმარიტ სიტყვას, სინამდვილის გამოსაქეეყნებლათ წარმოთქმულს, ჭკუის უეარგისობათ და საზიზღარ ფარიანობის შედეგათ ჩათვლიან, რადგან განუსაზღვრელ და გრძნობით სავსე ქებას მი-ნეეულან. ესენი თავის მოწინააღმდეგეებს ჩაეჩუმებენ და ყოველი მთავარი თვმპაჩოს წეეთ კეთილსუნელოვან გუნდრუკს უამეეენ მოძმეს, რადგანაც ამისაკენ ამბავ მოელოდებაზე. მწერლობისთვისაც საარაკო სარკეს აჩენდენ და ჩაზედისათანავე აღიარებენ თავის მწერლობას ყველაზე შეენიერით და უუაღლეესით. ეკიეით სხეა მაგალითი —თანამედროვე საზოგადოებისა; განა მასში დამკვნარს ცოტას ნახავთ, განა არ ესაბრიება მას გამოუხზლება ეროვნეულ საქმეში, ვინც კი დაიშახერა, განა იგი ღირსი არ არი, რომ განადეეოს, დიაბაგრაც? საშეუბართთ ადამიანები ზედ-მიწეენთ ცდილობენ, რომ საზოგადოებამ თავისი დაეძლერება და უბადეერების მომასწავებელი ს

და ქერის პური წინ მეყარა ბზესავითა", სწორეთ რომ ბზესაებრ უხეთ გვქონდა ხოლმე შეენიერი ჩალდირის ტბის კალმახი, რადგანაც ზემოხსენებული ტბა ახლოს არის ზურზუნაფად. არა მაკლდა რა, მაგრამ მიზეზენი მაინც ეიყავი, რადგანაც ეისმე რომ დაგლაპარაკებოდი და ხმა გამეცა, ამისთანა არაენ იყო. კიდეე ჩემი ბიელი, რომ ოოცა მიედიდი ჩალდირში ქუთაისიდან, თან წაეიღე ორი ქართული წიგნი: „ქართლის ცხოვრება" და „გეოგრაფიული აღწერა საქართველოსა" ბატონიშეილი ეახუშტისა. ეს წიგნები მართობდეენ მე აქ. ჩალდირში ბიენია ამისთანა შესანიშნაეი ადგილები, რომელნიც მოხ ენებულია ზემო დასახელებულ წიგნებში. ამ გარემოებამ დამაყენა იმ აზრზე, რომ მენახა და ამეწერა ის ძეელი საქართველოს ძეღვენების ნაშთნი, რომლებიც ყურადღების ღირსნი.

ჩალდირშა ორმოც-და-ორი სოფელია და თითქმის ყველას ქართული სახელები ჰქვია. მაგალ., წყაროს-თავი, ურთა (ორითა), სამადური, ჯალა და სხ. აგრეთვე ადგილებს, მთებსა და ფდინარეებს ჰქვია ქართული სახელები. მაგრამ ყველაზე უფრო შესანიშნაეია ჩალდირის-ტბა (ბალაკ�). ამ ტბას ეახუშტი ბატონიშეილი უწოდებს თავის გეოგრაფიაში კოლ-ის-ტბას, და აი ამ ტბაზე მოგიყეენით ამბეზს რაც აქ გამგონია და ან მინახავს. ჩალდირის ტბა გარშემო სიგრცეთ იქნება 70 ეერსზე მეტი, ძრიელ ღრმაა; იმისი წყალი ისეთი სუფთაა რომ კიდე�აც სეამენ ხოლმე. შიგ არის მრავალ-ეიერი თეენი: კალმახი, კობრი და სხე. ამ ტბას გარშემო ორსტეა მთენი: აღმოსალეთით — ალაბაბის, სამხრეთით — კოლისა, დასავლეთით და ჩრდილოეთით თეით ჩალდირის მთენი. ტბის მახლობლათ არის რამდენიმე სოფელი, სახელდობ: ურთა, მერედინი, ჯალა, ალჯა-ყალა და ფურუთი. ზურზუნა, სადაც უბნის სასამართლოა, იმყოფება 6 ეერსის მანძილზე ტბიდან. ან, სწორეთ ამ სოფლიდან ეაეედი ჩალდირის სანაბაეათ დეკემბრის დამდეგს 1891 წ., მიეედი ს. ჯალას, სადაც ღამე გავათიე და მეორე დღეს წაეედი ალჯა-ყალას, რომელიც იმყოფება შეიდ ეერსზე ჯალიდან. ახლანდელ ი ალჯა-ყალა შეადგენს ნახეკარ კუნძულს, რომელზედაც ძეელებური ქეთკირის შენობების ნანგრეენები ე. ი. ეკლესია, კოშკები და სხ. ზოგიერთი შენობა ისეა, რომ კაცი იტყეის სწორედ ყველად არის ამოშენებულია, ზოგი კი ისე ჩანგრეულია ნეყალში, რომ ძალა-ეენებრეთ უნდა დაიჯერო ის ზღაპრული გადმოეცემა, რომელსაც ამბობენ ამ ტბაზე აქაურები. ამ კუნძულზე არის რამდენიმე ორმო, სადაც კაცი ვერ ჩაეა რადგანაც უცნაური სუნი დგას. როდესაც ჩალდირი აეედეგება, წყალი ისე მიეტყდება ალჯა-ყალის ნახეკარ-კუნძულს, რომ ნახეკარი კუნძულის უდელი სრულიათ ეესება წყლით, ასე რომ ალჯა-ყალა, ტბის ღელვის დროს კუნძულათ კეთდება. ბეენი ეეძიე წარწერები ხსენებულ ნანგრეენებზე, მაგრამ ვერ ეენახე, იმაურობა მაშინ თოალეითი იყო. დადგარული. დათვარიალებას შემდეგ დავბრუნდი ზურზუნას. მე მსურდა ეინმე იმისთანა მენახა, ეისაც ტბაში ჩანგრეული შენობების ამბავი ცოდნოდა. ამისათეის გავეგზავნე სოფ. რაბათში, რომელიც რამდენსმე ეერსზეა ზურზუნიდან. როცა ამ სოფელში შეეედეთ, გამოკერიალდენ ბაეშვები, თამამათ გარს შემოგეერტყენ და დაიწყეს თათრულ ენაზე ტიტინი. კაცს თეალი ეერას ნახადდა მათზე უკეთესს; ყმაწეილება ერთი მეორეს ჯობდა, ლოყეები ბროწეულეთით წითლები ჰქონდათ, ზაეი თვალწარბები, შეენიერი შეწყობილი სახე და მასთან ტანადობა მათი სწორეთ გაკკერეენდა კაცს. ჩალდირში უმეტესათ თარაქმები არიან, თუმცა ბერეენი, მაგრამ სანთი კი უმსგაენსნი და ამიტომაც გამაკვირა რაბათის ბაეშვების სიშეენიერემ, რას მიზეზსაც შემდეგ გაგაგებინებენ. ყმაწეილების ენაზე ეამბობ რომ მოერჩით, მახდი-ჩაფარი (ასე ერქეა ჩემ მხლებელს) გამიძეღი წინ და მიმიყანა თავის ნათესაათან; მისელისათანაეე სასლის პატრონმა შეგეიეანა ბნელ, მაგრამ ძრიელ თბილ გოგორში, ჩექმები დაეკიდა და ყეავ საჩქარით მოეკართეი; სანამ ყეავს შეეეკეცოდით სადილიც მოემზადებიათ. მასპინძელი დიდი თხოენით მოეიყეი ეეერდით. საკმელი ყველფაენი ერთათ მოგეტანეს: ყველი, მაწონი, ყაურმა, ერთა-კეერები, ფლაეი და ზარბათიც მოაყოლეს. შემდეგ წაეედით იმ კაკთან, ეინც ნანგრეენებს ამბაეი იცოდა. ამის სახლს შეეაღეე, რომ იქ უნდა მდგარიყო მდიდარი კაცი; წინ მომგეგება ერთი დარბაისელი მოხუცი, რომელმაც ჯერ სალამი მომცა ქართეელ ენაზე და მერე მომკიდა ხელი მარცხენა მკლავეში და შემიყანა სულ ლიათ ბნელ სახლში, გამატარა რამდენიმე ბნელი ოთახეები და ბოლოს შემიყანა ნათელ მისაღებ ოთახში, რომელსაც ეძახიან აქაურნი „საყოფლოს" ე. ი. სასტუმროს. სანამ მიეიბედ-მოეიბედაეი, მეცეს ბიეზები ფეხებში და ჩექმები გამაძარეს; ამას შემდეგ წინდების ამარა შეედეეი მოფენილ ხალეზზე. შეეედი თუ არა, წინ მომეგება ძრიელ მაღალი, თეთრ წვერა, ღრმა მოხეეცებული ბერი-კაცი, რომელიც დარბაისლათ მომესალმა ნამდეილი ქართველი ენით და მითხრა: „შეიდეობა თქეენი აქ მობრძანებამ", ასე რომ გაეოცდი. მე როგორ წარმოეიდგენენ, თუ ჩალდირში ქართეელ ენას გაეგიონებდი. მიეედი მახუცათან, ხელი ჩამოეართეი; მან მიმიყანა გაჩაეებულ ბუხართან და რბილ ბალიშზე დამსეა. შემდეგ და-

ძმა ქართველთა: ამა ბაქეᲠᲝ! ბატონ-სტუმარს ყავა და სადილი მოართეთო. მაგრამ როდესაც გაიგო, რომ იქვე მეზობლათ ეისადილე, ძრიელ ეწყინა და მაჯალის სამდურავი უთხრა.—ჩვენ სოფელში კაცი მოიგლეს და ჩემს ოჯახში პური არ ეჭამს? ეს არ შეიძლება. როგორაც ტახტები ისე იატაკი მოეფენილი იყო ბერეფსა ხალეჩითა, ქეჩებითა და ფარდაგებით. გარშემო ეწყო ჯეჯიმის დორები და მუთაქები, კედლებზე ეკიდა: თოფები, დამბაჩები, ხმლები, ხანჯლები და ერთი გარეული თხის ტყავი; ლოცვის დროს მამადიანები ამ ტყავზე შედგებინან ხოლმე და ისე ლოცულობენე, ამას ნამაზლის ეძახიან. ბუხრის თავზე რამდენიმე სიტყვა იყო წარწერილი ყორანიდან. ბუხრის ყვერდზე თოხრაშენი ჩაის ილარი იყო და ბაღრეთი ყავადანაც იდგა. მოხუცებულმა გაათავა თუ არა თვისი ბრძანება, მაშინვე მომიბრუნდა ისეე და დამიწო მუსაიფი. ჯერ გამომკითხა ჩემი ეინაობა, ან საიდან ვარ, ან რისთვის მოესულეარ მათ ქეეყანაში, და როდესაც პასუხი მიიღო, მაშინ კი მოჰკეა თავის ამბავს: „ჩვენ ძველათვე ქართველები გახლავართ, ჩემ ძველს სისხლი მართებია გორაში და ამის გამო მიეტო

ეთავისი სამშობლო და გადასახლებულა ჯაჰეთის ახალქალაქში, რომლის ერთ უბანში სახელდება რაბათი დაბინაებულია. რადგანაც თათრობამ მაშინემს ძალა დაატანა, ამისათვის იძულებული იყო მამამდინარა მიეღო და კიდეეც გათათრდა ახალქალაქში. ეკარი კარგა მოზდილი ბიეი ეიყავი, ასე რომ რაბათის თავდაღმართში, იქ სადაც ძველი ქართველების სასაფლაოა, ორ მტერს ქვით გაეუტეხე თავი. მტრები მაშინ ძლიერ დავმარცხეთ, ასე რომ კარგა ხანს ახსოვდათ ეს დამარცხება და კიდეეც ცდილობდენ სამაეიერო გადაეხადათ. 1810 წ. ახტეხეს რუსებმა ბრძოლა, მაგრამ ბეერი მაინც ვერა გიიტანეს-რა. ოსმალეთმა ამაყობა დიიწყო და ეეარა მუდამ უძლეველი დარჩებოდა, მაგრამ ეს ეზრი შეეცალათ თათრებს, როდესაც 1827-ში პასკე

19952, 19305, 8520, 19[illegible]13, 18612, 2723, 19954, 12050, 19142, 1263, 13306, 8522, 6871, 13184, 11256, 8126, 4460, 11005, 5230, 7655, 967, 9346, 15964, 234, 32[illegible], 5528, 3332, 9618, 17959, 7201, 14361, 9149, 18679, 16054, 261, 17279, 7108, 1012, 6249, 1666, 14136, 18403, 18482, 2050, 18998, 3507, 4968, 18274, 1495, 6296, 2449, 627, 3336, 4120, 14052, 3235, 5259, 4359, 10614, 7291, 9362, 2082, 16959, 7993, 1722, 14317, 3344, 12643, 9417, 6583, 2745, 15763, 14263, 2405, 9518, 249, 16906, 14779, 19356, 1060, 5267, 2202, 2463, 7225, 14072, 9960, 9290, 5715, 13031, 16681, 7437, 5633, 15090, 1143, 6274, 13060, 19133, 1095, 17775, 14424, 4047, 6721, 2546, 16180, 13187, 6910, 9426, 3906, 10477, 3494, 14686, 17600, 14680, 18611, 18371, 10740, 19355, 4089, 853, 15649, 10928, 18293, 10598, 13805, 13410, 8037, 14938, 3844, 17714, 17506, 13808, 8270, 9774, 575, 10867, 3824, 10037, 3879, 5576, 6649, 869, 3801, 556, 1983. 15718, 15277, 13174, 11278, 5035, 4550, 1924, 12241, 18763, 146, 16539, 3838, 2344, 26912, 10796, 4096, 14028, 5209, 16752, 10923, 5882, 1736, 9934, 2038, 7592, 13029, 2895, 8544, 14935, 8936, 8802, 16572, 11, 8081, 8436, 1879, 14418, 10322, 1078, 9060, 7468. 18765, 11509, 8131, 18343, 15592, 10726.

რედაქტორ-გამომგემელი ან. თ.-ᲬᲐᲠᲬᲝᲚᲘᲡ.

ᲒᲐᲜᲪᲮᲐᲓᲔᲑᲐᲜᲘ

ᲡᲐᲡᲞᲝᲛᲔᲠᲘᲝ ᲙᲣᲠᲡᲔᲑᲘ

ᲥᲐᲚᲗᲐᲡᲐ ᲓᲐ ᲕᲐᲟᲔᲑᲘᲡᲗᲕᲘᲡ

(წᲬᲚᲘᲡ ᲛᲘᲣᲗᲘᲗᲔᲑᲐ)

კურსების დანიშნულება ის არის, რომ სპეციალური საკომერციო განათლება შესძინოს მსურველთ, როგორც ᲥᲐᲠᲗᲚᲘᲡ, ისე ᲛᲝᲜᲐᲗᲚᲔᲗᲐ და მოამზადოს ეარჯიშობის შემწეობით ანგარიშის დახელოვნებით მცოდნენი.

სწავლის გათავებას შემდეგ ატესტატები ეძლევათ. 1896—97 სამოსწავლო წელს შემდეგი საგნები იქნება სასწავლებელი: 1) საკომერციო კანონმა, 2) საკომერციო არითმეტიკა, 3) ბუღალტერია მარტივი, ორკეცად და სამაკეკო, 4) არითმეტიკა საანგარიშო ზოგიერთ, 5) საკომერციო მიწერ-მოწერა, 6) საკანცელარიო და სათამაშოო წესდებანი, 7) მსწორეულ-წერა და ᲬᲔᲠᲐ ᲙᲘᲠᲘᲚᲘᲡ ᲓᲐ ᲨᲠᲘᲤᲢᲘᲡ (исправленіе дурного почерка).

სწავლა დაიწყება 16 სექტემბრიდან. ახლათ შემომსელელთა მიღება დაიწყება 2 სექტემბრიდან. ყოველ დღე დილის 10 საათიდან თერთმეტამდე და საღამოს 4 საათიდან 8 საათამდე, კურსების საგამოში, სახლი ალექსანდრე ფრანდონოვის № 9, სეკრეტარეს და ნაგორნის ქუჩაზე, ავლაბარის პირველ ᲞᲘᲠᲐᲜᲘᲗ.

პროგრამები და წესები კურსებისა ᲧᲣᲡᲣᲜᲘᲔᲚᲘᲗ შეიძლება მიიღოს მსურველმა კურსების სადგომში და ძმათა წოვიანოვების სანაკირო კანტორაში, სიონის ᲥᲣᲩᲐᲖᲔ.

ᲕᲘᲜᲪ ᲥᲐᲚᲐᲥᲨᲘ ᲒᲐᲠᲒᲨᲔ ᲪᲮᲝᲠᲕᲔᲑᲡ, ᲨᲔᲣᲫᲚᲘᲐ ᲬᲔᲠᲘᲚᲘᲗ ᲛᲘᲛᲐᲠᲗᲝᲗ ᲙᲣᲠᲡᲔᲑᲘᲡ ᲓᲐᲛᲐᲠᲡᲔᲑᲚᲔᲡ Გ. Ა. ᲜᲘᲣᲚᲔᲜᲘᲩᲡ, ᲢᲤᲘᲚᲘᲡᲨᲘ.

(12—2)

ᲙᲘᲚᲘᲡ ᲔᲥᲘᲛᲘ

Გ. Ი. ᲭᲘᲭᲘᲜᲐᲫᲔ

20 ᲘᲕᲜᲘᲡᲘᲓᲐᲜ ᲛᲘᲘᲦᲔᲑᲡ ᲐᲕᲐᲗᲛᲧᲝᲤᲝᲑᲔᲑᲡ ᲐᲮᲚᲐᲚ ᲡᲐᲓᲒᲝᲛᲨᲘ. ᲜᲘᲙᲝᲚᲝᲜᲘᲡ ᲥᲣᲩᲐ, ᲔᲠᲘᲜᲐ ᲨᲕᲘᲚᲘᲡ ᲡᲐᲮᲚᲘ, № 21, ᲡᲐᲓᲐᲪ „ᲘᲕᲘᲠᲘᲘᲡ“ ᲠᲔᲓᲐᲥᲪᲘᲐᲐ.

ᲬᲘᲠᲐ-ᲙᲘᲗᲮᲘᲡᲘᲡ ᲒᲐᲛᲐᲠᲯᲕᲔᲚᲘᲡ ᲡᲐᲮᲔᲚᲝᲑᲘᲡ ᲬᲘᲜᲘᲡ ᲛᲐᲦᲐᲖᲘᲜᲐᲨᲘ ᲘᲧᲘᲓᲔᲑᲐ

ᲑᲘᲣᲚᲔᲢᲔᲑᲘ

ᲒᲐᲒᲠᲘᲔᲚ ᲔᲞᲘᲡᲙᲝᲞᲝᲖᲘᲡᲐ

ᲤᲣᲚᲘ 1 ᲗᲐᲜ. 40 ᲙᲐᲞ.

ᲡᲐᲯᲐᲠᲝ ᲑᲘᲑᲚᲘᲝᲗᲔᲙᲐ

Доз. ценз. Тифлисъ, 6 Іюля 1896 г. — Тип. М. Д. Ротинянца Ъ.ъ.ъ., ул. ᲠᲝᲢᲘᲜᲘᲐᲜᲪᲘᲡ ᲥᲣᲩᲐ, № 41